

Ο πιστός φίλος Όσκαρ Ουάιλντ

ΣΧΟΛΙΑ

- Διήγημα με μορφή παραμυθιού που απευθύνεται σε παιδιά και έχει διδακτικό χαρακτήρα.
- **Θεματικά κέντρα**
  - Η φιλία δεν πρέπει να είναι υποκριτική ή μονόπλευρη
  - Αποδοκιμασία της υποκρισίας του πλούσιου μυλωνά που θεωρητικά είναι ο πιστότερος φίλος του καλόψυχου και αφελούς Χανς, ενώ στην πραγματικότητα ενδιαφέρεται μόνο για το συμφέρον του. Προβάλλει λογικοφανή επιχειρήματα στον εαυτό του και στους άλλους προκειμένου να παρουσιάσει ως «φιλική» τη συμπεριφορά του απέναντι στον Χανς.
- **Δομή-ενότητες**
  - 1^η ενότητα → «Ο μικρούλης...είναι ολοφάνερο» → Η μονόπλευρη φιλία του Χανς με το μυλωνά Χιού (ή η πίστη του Χανς στη φιλία του με τον μυλωνά και η υποκριτική συμπεριφορά του μυλωνά)
  - 2^η ενότητα → «Νωρίς το άλλο πρωί...καλός μαθητής» → Η βοήθεια του μικρού Χανς στο μυλωνά
  - 3^η ενότητα → «Ένα βράδυ...στο σπίτι του» → Το ατύχημα του γιου του μυλωνά, ο θάνατος του Χανς και η κορύφωση της υποκριτικής συμπεριφοράς του μυλωνά
  - 4^η ενότητα → «Όλοι πήγαν...της γενναιοδωρίας» → Τα σχόλια της κοινωνίας και του μυλωνά μετά το θάνατο του Χανς

Ερμηνευτική προσέγγιση

- Το διήγημα περιγράφει τη φιλική σχέση ανάμεσα στο μικρούλη Χανς και τον πλούσιο μυλωνά Χιού. Η φιλία αυτή είναι μονόπλευρη και υποκριτική, γιατί ο μυλωνάς, ενώ θεωρητικά υποστηρίζει ότι είναι ο πιστότερος φίλος του Χανς, στην πραγματικότητα τον χρησιμοποιεί και εκμεταλλεύεται την αθωότητα και την αφέλειά του για το προσωπικό του όφελος. Αδιαφορεί για τις ανάγκες του φίλου του, τον υποχρεώνει

να αναλαμβάνει δύσκολες και κοπιαστικές εργασίες και στο τέλος γίνεται η αιτία για το θάνατό του. Η απουσία αμοιβαιότητας και η συμπεριφορά του μυλωνά είναι απόλυτα αντίθετες με τα λεγόμενά του και με την έννοια της πραγματικής φιλίας.

- Υποκριτική συμπεριφορά του μυλωνά→υποστηρίζει ότι οι αληθινοί φίλοι πρέπει να μοιράζονται τα πάντα, όμως ο ίδιος δε δίνει τίποτα στο Χανς, παρόλο που είναι αρκετά πλούσιος. Εκμεταλλεύεται τη φιλία του με το Χανς αποβλέποντας στο προσωπικό όφελος.
- Δεν τον επισκέπτεται το Χανς το χειμώνα, γιατί τότε δεν είχε να αποκομίσει τίποτα→προσπαθούσε να δικαιολογήσει και να ωραιοποιήσει αυτήν την κακή συμπεριφορά→ψεύτικες δικαιολογίες, οι αληθινοί φίλοι οφείλουν να στηρίξουν τους φίλους τους όταν έχουν προβλήματα και χρειάζονται βοήθεια.
- Η γυναίκα του μυλωνά του λέει ότι σκέφτεται πολύ τους άλλους→αφέλεια και ειρωνεία→επαινεί το σύζυγό της για αξιοθαύμαστη φιλανθρωπία και αλtruισμό, ενώ εκείνος αρνείται να καλέσει στο σπίτι το Χανς και να του προσφέρει φαγητό, Θαλπωρή, παρέα→ιδιοτελής φιλία, συμφεροντολογικός τρόπος σκέψης.
- Γιος μυλωνά→παιδική αγνότητα και καλοσύνη
- Ο μυλωνάς δεν είναι ειλικρινής και ανιδιοτελής φίλος, αλλά εκμεταλλεύεται με τον χειρότερο τρόπο το Χανς. Χρησιμοποιεί όμορφα και ψεύτικα λόγια για να παρουσιάσει τη συμπεριφορά του ωραία και δίκαιη→συμφεροντολόγος που ξεγελά ανθρώπους, σκληρός και απαθής. Διαχωρίζει το συμφέρον από τη φιλία: αν πρόκειται για το συμφέρον, τότε παραμερίζεται η φιλία. Πάντα βρίσκει τρόπο να πείσει το Χανς ότι όλα όσα του ζητά είναι ένδειξη αληθινής φιλίας→αγένεια και παράλογη απαιτητικότητα που την παρουσιάζει ως ένδειξη φιλίας

Χαρακτηρισμός προσώπων

- Ο **μυλωνάς**→υποκριτής (θεωρητικά ήταν αληθινός φίλος, αλλά στην πραγματικότητα φρόντιζε μόνο το δικό του συμφέρον), ασυνεπής, εκμεταλλευτής, ιδιοτελής, εγωιστής, συμφεροντολόγος, σκληρός, άπονος, πανούργος, πονηρός, απατεώνας, ανέντιμος και ξεδιάντροπος καθώς προσπαθεί να εξαγοράσει το Χανς τάζοντάς του ως αντάλλαγμα για τις υπηρεσίες του ένα παλιό και άχρηστο καροτσάκι. Αντιλαμβάνεται τη φιλία ως δoσοληψία κι όχι ως ανιδιοτελή σχέση όπου προσφέρει ο φίλος στο φίλο χωρίς να ζητά ανταλλάγματα. Ωφελιμιστής, στενοχωριέται με το θάνατο του Χανς γιατί έχασε κάποιον που μπορούσε να εκμεταλλευτεί.

- Ο μικρός **Χανς**→αγνός, αθώος, αφελής, ευκολόπιστος, απονήρευτος, καλόκαρδος, αγαθός, ειλικρινής, ανιδιοτελής, αληθινός φίλος, πιστός και αφοσιωμένος. Εμπιστεύεται το φίλο του, τον βοηθά και τον στηρίζει με κάθε τρόπο χωρίς να σκέφτεται τον εαυτό του και χωρίς να περιμένει ανταλλάγματα. Παραμελεί τις δικές του δουλειές, θεωρεί ότι η φιλία πρέπει να μπαίνει πιο ψηλά από οτιδήποτε άλλο. Θυσιάζεται κυριολεκτικά για το μυλωνά..
- **Ο τίτλος**→ειρωνικός και εννοεί το αντίθετο απ' αυτό που καταλαβαίνουμε αρχικά. Ο αναγνώστης περιμένει να διαβάσει για κάποιον πραγματικό φίλο, αλλά στη συνέχεια διαπιστώνει ότι η φιλία του μυλωνά είναι υποκριτική και ιδιοτελής κι ότι μόνο ένας ήταν ο πιστός φίλος, ο οποίος είχε τραγικό τέλος· ο άλλος ήταν υποκριτής→απογοήτευση, αγανάκτηση, απέχθεια για τη συμπεριφορά του μυλωνά, συμπάθεια και θλίψη για το μικρό Χανς.
- **Η φιλία**→ο σταθερός και οικείος δεσμός ανάμεσα στους ανθρώπους, χαρακτηρίζεται από αγάπη, εκτίμηση, ειλικρίνεια, ενδιαφέρον, αφοσίωση, ανιδιοτέλεια, εμπιστοσύνη, αλληλεγγύη, αλληλοσεβασμό και αμοιβαιότητα.
- **Ο αληθινός φίλος**→δεν προσπαθεί να εκμεταλλευτεί το φίλο του, δεν βλέπει τη φιλία ως μέσο για την αποκόμιση προσωπικού οφέλους, δε βοηθά το φίλο του για να έχει κάποιο αντάλλαγμα. Βρίσκεται κοντά του στις δύσκολες στιγμές, του συμπαραστέκεται, χαίρεται με τις χαρές του κα δε νιώθει ζήλια όταν ο φίλος του προοδεύει. Επιπλέον, είναι πρόθυμος να μοιραστεί με το φίλο του αυτά που διαθέτει, τον αγαπά, τον σέβεται, κάνει θυσίες και υποχωρήσεις, τον συγχωρεί και είναι ειλικρινής και αυστηρός κριτής όταν χρειάζεται. Επίσης, νιώθει το φίλο του ως δικό του άνθρωπο και τοποθετεί τη φιλία τους πάνω από τα προσωπικά του συμφέροντα.
- Πώς θα συμπεριφερόταν στο Χανς ένας αληθινός φίλος→θα μοιραζόταν τα αγαθά του με το Χανς, θα τον φρόντιζε και το χειμώνα θα του πήγαινε φαγητό και ξύλα. Επίσης, θα τον επισκεπτόταν να του κάνει παρέα ή θα τον καλούσε σπίτι του. Θα τον βοηθούσε στις εργασίες του κήπου του. Δεν θα είχε υπερβολικές απαιτήσεις ούτε θα έδινε υποσχέσεις που δεν θα τηρούσε. Δεν θα προσπαθούσε να εξαγοράσει τη φιλία του προσφέροντας ανταλλάγματα, δεν θα έθετε σε κίνδυνο τη ζωή του, θα πονούσε πολύ από την απώλεια του φίλου του.

- Αφηγητής → αμέτοχος, ετεροδιηγητικός
- Αφήγηση → χρονολογική-γραμμική (φυσική σειρά γεγονότων), τριτοπρόσωπη
- Αφηγηματικοί τρόποι → αφήγηση, διάλογος
- Ύφος → λιτό, απουσιάζουν τα σχήματα λόγου, γοργό, ζωντανό, παραστατικό, ειρωνικός τόνος
- Τόπος και χρόνος → αοριστία τόπου και χρόνου

1. Ο "Ο Μικρός Πρίγκιπας" του Αντουάν ντε Σαιντ Εξυπερύ είναι ένα ύμνος στη φιλία. Βρες τα χαρακτηριστικά του καλού φίλου

Έτυχε όμως, ύστερα που περπάτησε πολύ μέσα απ' τους άμμους, τα βράχια και τα χιόνια, ν' ανακαλύψει τέλος ο μικρός πρίγκιπας ένα δρόμο. Κι οι δρόμοι πάνε όλοι στους ανθρώπους.

- Καλημέρα, είπε.

Ήταν ένας τριανταφυλλόκηπος ανθισμένος.

- Καλημέρα, είπαν τα τριαντάφυλλα.

Ο μικρός πρίγκιπας τα κοίταξε. Μοιάζανε όλα με το λουλούδι του.

- Τι είσαστε;, τα ρώτησε κατάπληχτος.

- Εμείς είμαστε τριαντάφυλλα, είπαν τα τριαντάφυλλα.

- Α!, έκανε ο μικρός πρίγκιπας.

Βαθιά λύπη τον γέμισε. Το λουλούδι του τού είχε πει πως ήταν ένα μονάκριβο σ' ολόκληρο το σύμπαν. Και να που ήτανε πέντε χιλιάδες, όλα τα ίδια, σ' ένα μονάχα κήπο!

«Θα του κακοφαινόταν πολύ», σκέφτηκε, «αν το 'βλεπε αυτό... Θα έβηχε φριχτά και θα 'κανε τάχα πως πεθαίνει, για να γλιτώσει απ' το ρεζίλεμα. Κι εγώ θα ήμουν αναγκασμένος να κάνω τάχα πως το περιποιούμαι, γιατί αλλιώς, για να με ταπεινώσει κι εμένα, θ' αφηνόταν στ' αλήθεια να πεθάνει...».

Ύστερα σκέφτηκε κι αυτό: «Νόμιζα πως ήμουν πλούσιος, γιατί είχα δικό μου ένα μοναδικό στον κόσμο λουλούδι, και να που δεν έχω παρά ένα κοινό τριαντάφυλλο. Αυτό και τα τρία μου ηφαίστεια, που μου φτάνουν ως το γόνατο, και που το ένα τους μπορεί να έχει σβήσει για πάντα, δε με κάνουν και κανένα μεγάλο πρίγκιπα...».

Και, πέφτοντας χάμω στο γρασίδι, έκλαψε. Τότε είναι που παρουσιάστηκε η αλεπού.

- Καλημέρα, είπε η αλεπού.

- Καλημέρα, αποκρίθηκε ευγενικά ο μικρός πρίγκιπας και γύρισε, μα δεν είδε τίποτα.

- Ποια είσαι;, είπε ο μικρός πρίγκιπας. Μου φαίνεσαι πολύ όμορφη...

- Είμαι μια αλεπού, είπε η αλεπού.

- Έλα να παίξεις μαζί μου, της πρότεινε ο μικρός πρίγκιπας. Είμαι τόσο λυπημένος...

- Δεν μπορώ να παίξω μαζί σου, είπε η αλεπού. Δε μ' έχουν ημερώσει.

- Α! με συγχωρείς, έκανε ο μικρός πρίγκιπας.

- Τι πάει να πει «ημερώσει»;

- Εσύ δεν είσαι αποδώ, είπε η αλεπού, τι γυρεύεις;

- Γυρεύω τους ανθρώπους, είπε ο μικρός πρίγκιπας. Τι πάει να πει «ημερώσει»;

- Οι άνθρωποι, είπε η αλεπού, έχουν τουφέκια και κυνηγούνε. Μεγάλος μπελάς! Ανατρέφουν όμως και κότες. Αυτό είναι το μόνο τους όφελος. Κότες γυρεύεις;

- Όχι, είπε ο μικρός πρίγκιπας. Γυρεύω φίλους. Τι πάει να πει «ημερώσει»;

- Είναι κάτι που παραμελήθηκε πολύ, είπε η αλεπού. Σημαίνει «να δημιουργείς δεσμούς...».

- Να δημιουργείς δεσμούς;

- Βέβαια, είπε η αλεπού. Για μένα, ακόμα δεν είσαι παρά ένα αγοράκι εντελώς όμοιο μ' άλλα εκατό χιλιάδες αγοράκια. Και δε σ' έχω ανάγκη. Μήτε κι εσύ μ' έχεις ανάγκη. Για σένα, δεν είμαι παρά μια αλεπού όμοια μ' εκατό χιλιάδες αλεπούδες. Αν όμως με ημερώσεις, ο ένας θα έχει την ανάγκη του άλλου. Για μένα εσύ θα είσαι μοναδικός στον κόσμο. Για σένα εγώ θα είμαι μοναδική στον κόσμο...

- Αρχίζω να καταλαβαίνω, είπε ο μικρός πρίγκιπας. Ξέρω ένα λουλούδι..., νομίζω πως με ημέρωσε...

Γίνεται, είπε η αλεπού. Βλέπει κανείς στη Γη τόσα περίεργα πράγματα...

- Ω! δεν είναι πάνω στη Γη, είπε ο μικρός πρίγκιπας.
Η αλεπού φάνηκε πολύ παραξενεμένη.

- Πάνω σ' άλλο πλανήτη;

- Ναι.

- Έχει κυνηγούς σ' αυτό τον πλανήτη;

- Όχι.

- Πολύ ενδιαφέρον αυτό. Και κότες;

- Όχι.

- Τίποτα δεν είναι τέλειο, αναστέναξε η αλεπού.
Ξαναγύρισε όμως στην ιδέα της:

- Η ζωή μου είναι μονότονη. Κυνηγώ τις κότες, οι άνθρωποι κυνηγούν εμένα. Όλες οι κότες μοιάζουν, κι όλοι οι άνθρωποι μοιάζουν. Γι' αυτό λοιπόν βαριέμαι κάπως. Αν με ημερώσεις όμως, η ζωή μου θα είναι σαν ηλιόλουστη. Θα γνωρίσω έναν κρότο από πατήματα που θα είναι διαφορετικός απ' όλους τους άλλους. Τ' άλλα πατήματα με κάνουν να χώνομαι κάτω απ' τη γη. Το δικό σου θα με κάνει να βγαίνω έξω απ' τη φωλιά μου, σαν μια μουσική. Κι ύστερα κοίτα! Βλέπεις εκεί κάτω τα χωράφια με το στάρι; Εγώ δεν τρώω ψωμί. Το στάρι εμένα

μου είναι άχρηστο. Τα χωράφια με το στάρι δε μου θυμίζουν τίποτα. Κι αυτό είναι κρίμα! Εσύ όμως έχεις μαλλιά χρώμα χρυσαφένιο. Θα είναι λοιπόν θαυμάσια, όταν θα μ' έχεις ημερώσει! Το στάρι, που είναι χρυσαφένιο, θα με κάνει να σε θυμάμαι. Και θα μ' αρέσει ν' ακούω τον άνεμο μέσα στα στάχια...

Σώπασε η αλεπού και κοίταξε πολλή ώρα το μικρό πρίγκιπα.

- Σε παρακαλώ..., ημέρωσέ με, του είπε!

- Θέλω βέβαια, της αποκρίθηκε ο μικρός πρίγκιπας, μα δε με παίρνει ο καιρός. Έχω ν' ανακαλύψω φίλους και πολλά πράγματα να γνωρίσω.

- Δε γνωρίζει κανείς παρά τα πράγματα που ημερώνει, είπε η αλεπού. Οι άνθρωποι δεν έχουν πια καιρό να γνωρίσουν τίποτα. Τ' αγοράζουν όλα έτοιμα στα εμπορικά. Καθώς όμως δεν υπάρχουν εμπορικά που πουλάνε φίλους, οι άνθρωποι δεν έχουν πια φίλους. Αν θες ένα φίλο, ημέρωσε με!

- Τι πρέπει να κάνω;, είπε ο μικρός πρίγκιπας.

- Πρέπει να έχεις μεγάλη υπομονή, αποκρίθηκε η αλεπού. Θα καθίσεις πρώτα κάπως μακριά μου, έτσι στο χορτάρι. Εγώ θα σε κοιτάζω με την άκρη του ματιού μου κι εσύ δε θα λες τίποτα. Τα λόγια είναι που κάνουν τις παρεξηγήσεις.

Αλλά, κάθε μέρα, θα μπορείς να κάθεται λιγάκι πιο κοντά...

Την άλλη μέρα ήρθε πάλι ο μικρός πρίγκιπας.

- Θα 'ταν πιο καλά να έρχεσαι πάντα την ίδια ώρα, είπε η αλεπού. Αν έρχεσαι, λόγου χάρη, στις τέσσερις το απόγευμα, εγώ θ' αρχίζω από τις τρεις να είμαι ευτυχισμένη. Όσο θα περνάει η ώρα, τόσο εγώ θα νιώθω και πιο ευτυχισμένη. Στις τέσσερις πια, δε θα μπορώ να καθίσω και θα τρώγομαι θ' ανακαλύψω την αξία της ευτυχίας. Αν έρχεσαι όμως όποτε και να 'ναι, δε θα ξέρω ποτέ ποια ώρα να φορέσω στην καρδιά μου τα καλά της... Σ' όλα χρειάζεται κάποια τελετή.

- Τι είναι τελετή;, είπε ο μικρός πρίγκιπας.

- Είναι κι αυτό κάτι που πολύ παραμελήθηκε, είπε η αλεπού. Είναι αυτό που κάνει τη μια μέρα να μη μοιάζει με τις άλλες, τη μια ώρα με τις άλλες ώρες. Οι κυνηγοί μου, λόγου χάρη, έχουν μια τελετή. Κάθε Πέμπτη χορεύουν με τις κοπέλες του χωριού. Γι' αυτό η Πέμπτη είναι θαυμάσια μέρα! Μπορώ και κάνω μια βόλτα ως τ' αμπέλι. Αν χόρευαν οι κυνηγοί όποτε και να 'ναι, όλες οι μέρες θα μοιάζαν μεταξύ τους, κι εγώ δε θα είχα καθόλου διακοπές.

Έτσι ο μικρός πρίγκιπας ημέρωσε την αλεπού. Κι όταν κόντευε πια η ώρα που θα χωρίζανε.

- Αχ!, είπε η αλεπού. Κλάμα που θα κάνω...

- Εσύ φταις, είπε ο μικρός πρίγκιπας, εγώ δεν ήθελα το κακό σου, μα εσύ θέλησες να σε ημερώσω...

- Ναι, σωστά, είπε η αλεπού.

- Μα τώρα θα κλάψεις!, είπε ο μικρός πρίγκιπας.
- Ναι, σωστά, είπε η αλεπού.
- Και τότε τι κέρδισες;
- Κέρδισα, είπε η αλεπού, γιατί μου μένει το χρώμα του σταριού.

Ύστερα πρόσθεσε:

- Άμε να ξαναδείς τα τριαντάφυλλα. Θα καταλάβεις πως το δικό σου είναι το μοναδικό στον κόσμο. Να περάσεις πάλι αποδώ, για να μ' αποχαιρετήσεις, κι εγώ θα σου χαρίσω ένα μυστικό.

Ο μικρός πρίγκιπας πήγε και ξαναείδε τα τριαντάφυλλα:

- Δε μοιάζετε καθόλου με το δικό μου τριαντάφυλλο, εσείς δεν είσατε ακόμα τίποτα, τους είπε. Κανένας δε σας ημέρωσε κι εσείς δεν ημερώσατε κανένα. Είσατε όπως ήταν η αλεπού μου. Ήταν μια αλεπού όμοια μ' εκατό χιλιάδες άλλες. Γίναμε όμως φίλοι, και τώρα είναι μοναδική στον κόσμο.

Και τα τριαντάφυλλα δεν είχαν μούτρα να σταθούν.

- Είσατε όμορφα, μα είσατε άδεια, τους είπε ακόμη. Δεν μπορεί κανείς να πεθάνει για το χατίρι σας. Βέβαια, ένας κοινός διαβάτης, το δικό μου τριαντάφυλλο θα το νόμιζε πως σας μοιάζει. Αλλά εκείνο μόνο του έχει πιο πολλή σημασία απ' όλα εσάς μαζί, αφού είναι αυτό που πότισα. Αφού είναι αυτό που έβαλα κάτω από τη γυάλα.

Αφού είναι αυτό που προστάτεψα με το παραβάν. Αφού είναι αυτό που του σκότωσα τις κάμπιες (εκτός από τις δυο ή τρεις, για να γίνουν πεταλούδες). Αφού είναι αυτό που τ' άκουσα να παραπονιέται ή να κομπάζει ή καμιά φορά και να σωπαίνει. Αφού είναι αυτό το δικό μου τριαντάφυλλο.

Και ξαναγύρισε στην αλεπού:

- Αντίο, της είπε.

- Αντίο, είπε η αλεπού. Να το μυστικό μου. Είναι πολύ απλό: μόνο με την καρδιά βλέπεις καλά. Την ουσία δεν τη βλέπουν τα μάτια.

- Την ουσία δεν τη βλέπουν τα μάτια, ξαναείπε ο μικρός πρίγκιπας, για να το θυμάται.

- Ο καιρός που έχασες για το τριαντάφυλλό σου είναι που το κάνει να έχει τόση σημασία.

- Ο καιρός που έχασα για το τριαντάφυλλό μου..., έκανε ο μικρός πρίγκιπας, για να το θυμάται.

- Οι άνθρωποι έχουν ξεχάσει τούτη την αλήθεια, είπε η αλεπού. Εσύ όμως δεν πρέπει να την ξεχάσεις. Απ' εδώ κι εμπρός θα είσαι για πάντα υπεύθυνος για εκείνο που έχεις ημερώσει. Είσαι υπεύθυνος για το τριαντάφυλλό σου...

- Είμαι υπεύθυνος για το τριαντάφυλλό μου..., ξαναείπε ο μικρός πρίγκιπας, για να το θυμάται.

2. Διαβάστε τα παρακάτω κείμενα και αναφερθείτε στη αξία της φιλίας.
Μπέρτολντ Μπρέχτ από το βιβλίο του **"Οι ιστορίες του κυρίου Κούνερ"**:

Φιλική εξυπηρέτηση

Σαν παράδειγμα για τον σωστό τρόπο να βοηθάς τους φίλους ο κ. Κ. αφηγήθηκε τούτη την ιστορία:

Πήγαν κάποια παλικάρια σ' έναν γέρο Άραβα και του είπαν:

- Ο πατέρας μας πέθανε. Μας άφησε κληρονομιά δεκαεφτά γκαμήλες και στη διαθήκη του ορίζει να πάρει ο μεγαλύτερος τις μισές, ο δεύτερος το ένα τρίτο και ο μικρότερος το ένα ένατο. Τώρα δεν μπορούμε να συμφωνήσουμε στη μοιρασιά, βγάλε λοιπόν εσύ την απόφαση.

Ο Άραβας σκέφτηκε και είπε:

- Καθώς βλέπω για να κάνετε σωστή μοιρασιά, σάς χρειάζεται άλλη μιά γκαμήλα. Εγώ έχω μιά μονάχα, μά... ας είναι, σάς την παραχωρώ. Πάρτε την, κάντε τη μοιρασιά και φέρτε σε μένα ό,τι περισσέψει.

Τα παλικάρια πήραν την γκαμήλα, τον ευχαρίστησαν για τη φιλική εξυπηρέτηση και μοίρασαν μετά τις δεκαοχτώ γκαμήλες, έτσι που ο μεγαλύτερος πήρε τις μισές, που ήταν εννιά, ο δεύτερος το ένα τρίτο, που ήταν έξη, και ο μικρότερος το ένα ένατο που ήταν δύο.

Σαν χώρισαν όμως τις γκαμήλες είδαν με απορία ότι μία τους περίσσευε.

Αυτή την επέστρεψαν στον γέρο φίλο τους και τον ευχαρίστησαν πάλι.

Ο κ. Κ. είπε ότι αυτή ήταν μιά σωστή φιλική εξυπηρέτηση, γιατί δεν απαιτούσε μεγάλες θυσίες

3. Απόσπασμα από το βιβλίο του **Χαλίλ Γκιμπράν "Ο Προφήτης"**:

Και ένας νέος είπε, Μίλησε μας για τη Φιλία.

Κι εκείνος αποκρίθηκε λέγοντας:

Ο φίλος σας είναι η εκπλήρωση των αναγκών σας.

Είναι το χωράφι που εσείς σπέρνετε με αγάπη και θερίζετε με ευγνωμοσύνη.

Και είναι το τραπέζι σας και το παραγώνι σας.

Γιατί πηγαίνετε στο φίλο με την πείνα σας, και τον αναζητάτε για τη γαλήνη σας.

Όταν ο φίλος σας εκφράζει τις σκέψεις του, δε φοβάστε το όχι στη δική σας σκέψη, ούτε αποσιωπάτε το ναι.

Και όταν εκείνος είναι σιωπηλός, η καρδιά σας δεν παύει για ν' ακούσει την καρδιά του.

Γιατί στη φιλία, όλες οι σκέψεις, όλες οι επιθυμίες, όλες οι προσδοκίες γεννιούνται και μοιράζονται χωρίς λέξεις, με χαρά που είναι άφωνη.

Όταν χωρίζεσαι από το φίλο σου, δε λυπάσαι, γιατί αυτό που αγαπάς πιο πολύ σ' αυτόν μπορεί να είναι πιο φανερό στην απουσία του, όπως ο ορειβάτης βλέπει πιο καθαρά το βουνό από την πεδιάδα.

Και μη βάζετε κανένα σκοπό στη φιλία εκτός από το βάθεμα του πνεύματος. Γιατί η αγάπη που γυρεύει κάτι άλλο εκτός από την αποκάλυψη του δικού της μυστηρίου δεν είναι αγάπη παρά ένα δίχτυ που ρίχνεται στη θάλασσα και μόνο το ανώφελο θα πιάσει.

Και δίνετε το καλύτερο εαυτό σας στο φίλο σας. αφού θα γνωρίσει την άμπωτη του κυμάτου σας, δώστε του να γνωρίσει και την παλίρροιά του.

Είναι ο φίλος σας κάτι που θα έπρεπε να γυρεύετε όταν έχετε ώρες που θέλετε να σκοτώσετε;

Καλύτερα να γυρεύετε το φίλο σας πάντα όταν έχετε ώρες να ζήσετε. Γιατί έργο του φίλου σας είναι να εκπληρώσει τις ανάγκες σας, αλλά όχι να γεμίσει το κενό σας.

Και μέσα στη γλύκα της φιλίας κάνετε να υπάρχει γέλιο, και μοίρασμα χαράς.

Γιατί στις δροσοστάλες των μικρών πραγμάτων η καρδιά βρίσκει την καινούργια αυγή της και ξανανιώνει.

ΤΟ ΜΑΥΡΟ ΚΥΜΑ

ΛΟΥΙΣ ΣΕΠΟΥΛΒΕΔΑ

ΤΟ ΜΑΥΡΟ ΚΥΜΑ
ΛΟΥΙΣ ΣΕΠΟΥΛΒΕΔΑ

ΣΧΟΛΙΑ

- Απόσπασμα από το μυθιστόρημα «Η ιστορία του γάτου που έμαθε σ' ένα γλάρο να πετάει», που εξετάζει το πρόβλημα της ρύπανσης των θαλασσών. Στο κείμενο η Κενγκά, μάνα-γλάρος, μολύνεται θανάσιμα από πετρελαιοκηλίδα.
- Θέμα→η καταστροφή του περιβάλλοντος και ειδικά των θαλασσών
- Θεματικά κέντρα→1. Καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος: μόλυνση των θαλασσών και διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας, 2. Οικολογικά κινήματα και οικολογικές οργανώσεις, 3. Περιβαλλοντική εκπαίδευση και καλλιέργεια της οικολογικής συνείδησης
- Δομή→1^η ενότητα: «Η Κενγκά...κάποιο κήτους»→ Η μόλυνση της Κενγκά, 2^η ενότητα: «Η μαύρη κηλίδα...να τις ανοίξει» →Η μαύρη κηλίδα, 3^η ενότητα: «Μπορεί...να τις κουνήσει»→Οι προσπάθειες της Κενγκά να πετάξει

Ερμηνευτική προσέγγιση

○ Η αλόγιστη εκμετάλλευση του περιβάλλοντος από τον άνθρωπο έχει προκαλέσει τεράστια καταστροφή. Τα εδάφη και τα νερά μολύνονται, η ατμόσφαιρα ρυπαίνεται, το φαινόμενο του θερμοκηπίου εντείνεται, πολλά είδη της πανίδας απειλούνται με εξαφάνιση, η οικολογική ισορροπία διαταράσσεται. Οι θαλάσσιες πετρελαιοκηλίδες είναι μία από τις αιτίες της μόλυνσης των θαλασσών και της καταστροφής των ειδών του θαλάσσιου κόσμου. Η δημιουργία τους οφείλεται άλλοτε σε ατυχήματα και άλλοτε σε ανευθυνότητα ή εγκληματική ενέργεια. Ο συγγραφέας παρουσιάζει τις πετρελαιοκηλίδες ως εξής: κατάρα των θαλασσών, μαύρη μάστιγα, θανάσιμο μαύρο κύμα, μαύρη κηλίδα, ουσία παχύρρευστη και μολυσματική, κατάρα, καταραμένο πετρέλαιο, στρώμα της βρομιάς→αφύπνιση οικολογικής συνείδησης και ευαισθητοποίηση αναγνώστη προκειμένου να υπάρξει μια συλλογική δράση για την προστασία του περιβάλλοντος

○ Αποτυπώνεται με παραστατικότητα και ρεαλιστικό, ίσως και σκληρό, τρόπο η εικόνα της μολυσμένης από το πετρέλαιο γλαροπούλας. Λεπτομέρειες και ακρίβεια περιγραφής→τραγικότητα στιγμής, στόχος η συγκίνηση και η ευαισθητοποίηση. Σκληρές

εικόνες→θλίψη και ευαισθητοποίηση για το έγκλημα που συντελείται στις θάλασσες, το οποίο προκαλεί έναν τόσο βαρστανιστικό θάνατο σε πουλιά και ψάρια

○ Ο αφανισμός των γλάρων→περιγραφή με ρεαλιστικές και παραστατικές λεπτομέρειες του τρόπου με τον οποίο το πετρέλαιο οδηγεί στον αφανισμό των γλάρων→Οι γλάροι παγιδεύονται μέσα στην παχύρρευστη και μολυσματική ουσία της πετρελαιοκηλίδας, χάνουν την όρασή τους και δεν μπορούν να πετάξουν, καθώς τα φτερά και η ουρά τους καλύπτονται απ' αυτήν. Είτε βαραίνουν από το πετρέλαιο, αδυνατούν να πετάξουν, βυθίζονται και πνίγονται, είτε πεθαίνουν από ασφυξία, καθώς κλείνουν οι πόροι του δέρματός τους, είτε μένουν στη θάλασσα ανίκανοι να πετάξουν και γίνονται τροφή για μεγάλα ψάρια. Μπορεί να μείνουν στα μολυσμένα νερά, να μην μπορούν να πετάξουν, να μην υπάρχουν ψάρια για να φάνε κι έτσι, αιχμάλωτοι στην ακινησία τους, να πεθαίνουν από την πείνα.

○ Ρεαλισμός και ένταση→αγωνία και τραγικός αγώνας πουλιού να σωθεί→συγκίνηση

○ Ο μύθος του Ίκαρου και η σημασία του→ ο Δαίδαλος κατασκεύασε φτερά για τον ίδιο και το γιο του, Ίκαρο, τα οποία κόλλησε στο σώμα τους με κερί. Κατά την πτήση, ο Ίκαρος ανέβηκε πολύ ψηλά, το κερί έλιωσε από τον ήλιο, τα φτερά διαλύθηκαν, κι αυτός έπεσε και πνίγηκε στη θάλασσα. Η Κενγκά, ενώ αγωνιζόταν να επιζήσει, σκέφτηκε τον Ίκαρο και πίστεψε πως ο ήλιος θα μπορούσε να λιώσει το πετρέλαιο από τις φτερούγες της, με αποτέλεσμα να απαλλαγεί από το βάρος και να μπορέσει να πετάξει. Από το μύθο του Ίκαρου η Κενγκά αντλεί κουράγιο και ο μύθος αυτός αποτελεί για εκείνη πρότυπο αγωνιστικότητας→μάχεται να ενεργοποιήσει όλες τις δυνάμεις της και να κάνει μια πτήση, η οποία, κάτω από τις συνθήκες που βρίσκεται, μοιάζει να αποκτά μυθικές διαστάσεις. Ο συγγραφέας βάζει την Κενγκά να αξιοποιεί δημιουργικά τις γνώσεις της προκειμένου να σωθεί.

○ Δύναμη ενστίκτου αυτοσυντήρησης→παλεύει για να ζήσει

○ «Το καταραμένο το πετρέλαιο»→υπενθυμίζει διαρκώς την καταστροφική επίδραση που έχει στη φύση και τα ζώα η βάνουση επέμβαση του ανθρώπου στη φύση. Τα ζώα μάχονται για να επιβιώσουν, αλλά τα ανθρώπινα έργα κάνουν δύσκολη, σχεδόν ανέφικτη, την προσπάθειά τους να κερδίσουν τη ζωή

ο **Συναισθήματα Κενγκά**→ πανικός αγωνία, φόβος, τρόμος, ελπίδα, απελπισία, απόγνωση. Αν και βρίσκεται σε δεινή θέση, δεν χάνει τη δυνατότητα λογικής και οργανωμένης σκέψης καθώς επιστρατεύει με ψυχραιμία τις γνώσεις της (μύθος Ίκαρου) για να αντεπεξέλθει στην κρίσιμη κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει. Η στάση της είναι υποδειγματική και μας διδάσκει να διατηρούμε την ψυχραιμία μας και να κινητοποιούμε τη συγκροτημένη σκέψη μας ό, τι κι αν μας έχει συμβεί.

ο **Τεχνική του ανιμισμού**→ αποδίδονται ανθρώπινα χαρακτηριστικά σε ζώα ή φυτά, τα οποία παρουσιάζονται να μιλούν, να σκέφτονται, να προβληματίζονται και, γενικότερα, να εκφράζουν όλες τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους → το κείμενο γίνεται αγαπητό στα παιδιά και προβάλλονται με έντονο και πειστικό τρόπο τα προβλήματα που βασανίζουν τη φύση και τα στοιχεία της. Ο συγγραφέας παρουσιάζει την Κενγκά να έχει ανθρώπινες ιδιότητες→ έχει ανθρώπινα συναισθήματα, απελπίζεται και υποφέρει για το κακό που τη βρήκε, αισθάνεται μίσος για όσους την έφεραν σε αυτήν τη θέση, αρχίζει να ελπίζει και να αγωνίζεται με όλες τις δυνάμεις της να σωθεί. Παρουσιάζεται να μιλά, να επικοινωνεί με τους άλλους γλάρους, να σκέφτεται, να καταστρώνει σχέδια για να σωθεί. Η τεχνική αυτή χρησιμοποιείται στα παραμύθια→ στόχος είναι να ταυτιστούν οι αναγνώστες με την Κενγκά, να έρθουν στη θέση της, να νιώσουν την αγωνία, την απελπισία της και να κατανοήσουν την αδικία που διαπράττουν οι άνθρωποι απέναντι στα ζώα, θεωρώντας ότι είναι οι κυρίαρχοι του πλανήτη και οι μοναδικοί που έχουν δικαίωμα στη ζωή→ οικολογικό μήνυμα και ευαισθητοποίηση αναγνωστών για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο πλανήτης μας

ο **Στόχος του συγγραφέα**→ Το κείμενο παρουσιάζει το πρόβλημα της μόλυνσης των θαλασσών από τις πετρελαιοκηλίδες, που έχει ως αποτέλεσμα τον αφανισμό της θαλάσσιας πανίδας και τη διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας. Η καταστροφική παρέμβαση του ανθρώπου στο περιβάλλον, τα συμφέροντα, οι ελαστικοί ή ανεφάρμοστοι νόμοι, είναι μερικές από τις αιτίες του προβλήματος. Για να αντιμετωπιστεί η κατάσταση πρέπει να θεσπιστούν αυστηροί νόμοι και να επιβάλλονται αυστηρές ποινές στους παραβάτες. Όλοι οι κάτοικοι του πλανήτη έχουν χρέος να ευαισθητοποιηθούν και να αποκτήσουν οικολογική συνείδηση για να προστατεύσουν το περιβάλλον.

Εκφραστικά μέσα→ μεταφορές→ *το κύμα ήταν πιο γρήγορο, η κατάρα των θαλασσών την είχε τυφλώσει, μαύρη μάστιγα, μ' όλους του μυς της πιασμένους, ο ήλιος να λιώσει την κατάρα, δεν την είχαν πάρει τα χρόνια, και οι μύες της σήκωναν εύκολα το ζόρι*

προσωποποίηση→ο ήλιος δεν της έκανε το χατήρι

παρομοίωση→σαν κουκίδες σε γαλάζιο ύφασμα

Επίσης πολλές εικόνες και επίθετα

Αφηγητής→αμέτοχος, ετεροδιηγητικός

Αφήγηση→χρονολογική, γραμμική, τριτοπρόσωπη

Αφηγηματικοί τρόποι→αφήγηση, περιγραφή, μονόλογος

Χρόνος→δεν προσδιορίζεται

Χώρος→Αμβούργο Γερμανίας

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. Δείτε το απόσπασμα της ταινίας των κινουμένων σχεδίων (μεταφορά της "Ιστορίας ενός γάτου που έμαθε σ' έναν γλάρο να πετάει"), το οποίο οπτικοποιεί το κείμενο "Το μαύρο κύμα" του Λ. Σεπούλβεδα και γράψτε τις σκέψεις που κάνατε σχετικά με το φυσικό περιβάλλον.

Το ατύχημα της Κενγκά:https://www.youtube.com/watch?v=Y8Y_varM_8E

2. Να επισκεφτείτε τις ιστοσελίδες

www.wwf.gr

www.greenpeace.org/greece/el/news

<http://www.greenpeace.org/greece/el/campaigns/oceans/-/>

www.econews.gr και γράψετε ένα ενημερωτικό κείμενο στο οποίο να μεταφέρετε μια είδηση για μια σύγχρονη καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος από τον άνθρωπο.

3. Στο κείμενο αναφέρεται ο αρχαιοελληνικός **μύθος του Ίκαρου**. Να τον βρείτε και να τον παρουσιάσετε στην τάξη.
4. Διάβασε το αποσπάσματα από το βιβλίο **«Ο γλάρος Ιωνάθαν»** και γράψε τι τον κάνει ξεχωριστό.

Ήταν πρωί

κι ο πρωτόβγαλτος ήλιος λαμποκοπούσε ολόχρυσος πάνω στην επιφάνεια μιας γαληνεμένης θάλασσας. Ένα μίλι από την ακρογιαλιά, μια ψαρόβαρκα είχε πιάσει φιλίες με τα νερά όταν ήχησαν στον αέρα οι λέξεις που σήμαιναν «ώρα για πρωινό» και μια χιλιάδα γλάροι κατέφθασαν. Χοροπηδούσαν με πονηριά & προσπαθούσαν να αποφύγουν το ράμφος ο ένας του άλλου καθώς καβγάδιζαν μεταξύ τους για τη λιγοστή τροφή. Ήταν το ξεκίνημα μιας καινούριας πολυάσχολης μέρας. Μακριά τους, όμως, πέρα από τη βάρκα & το ακρογιάλι, μόνος, ολομόναχος, ασκούσαν ο Ιωνάθαν Λίβινγκστον ο Γλάρος.....

Δεν ήταν ένα πουλί σαν όλα τα άλλα....

Οι πιο πολλοί γλάροι μαθαίνουν μόνο τις βασικές αρχές της πτήσης, δηλαδή πώς να πετούν για να φτάσουν από την ακροθαλασσιά στην τροφή τους & πάλι πίσω. Γι' αυτούς δεν έχει σημασία το πέταγμα αλλά το φαγητό.

Όμως για τούτον εδώ τον γλάρο, μετρούσε πολύ περισσότερο η χαρά του να πετάει. Πάνω από κάθε τι άλλο ο Ιωνάθαν Λίβινγκστον ο Γλάρος , λάτρευε το πέταγμα....

«Γιατί Ίωνα, γιατί;» τον ρώτησε μια φορά η μητέρα του.

« Γιατί δεν μπορείς να είσαι σαν όλα τα άλλα γλαροπούλια; Γιατί δεν αφήνεις τα χαμηλά πετάγματα για τους πελεκάνους & τα άλμπατρος; Γιατί δεν τρως; Φτερό & κόκκαλο είσαι, γιόκα μου!».....

«Άκου δω Ιωνάθαν», είπε ο πατέρας του.

« Όπου να ' ναι μπαίνει ο χειμώνας. Οι βάρκες θα λιγοστέψουν & τα αφρόψαρα θα κολυμπάνε στα βαθιά. Αν υπάρχει κάτι που πρέπει να μάθεις, είναι πώς να εξασφαλίζεις την τροφή σου. Καλά & άγια αυτά που αραδιάζεις για το πέταγμα, αλλά δεν γεμίζουν το στομάχι. Μην ξεχνάς ότι ο λόγος που πετάς είναι για να βρίσκεις την τροφή σου».....

Καθώς βούλιαζε όλο & περισσότερο στο νερό, μέσα του αντήχησε μια παράξενη, υπόκωφη φωνή. Δεν υπάρχει τρόπος να τα καταφέρω. Ένας απλός γλάρος είμαι, περιορισμένος από την ίδια μου τη φύση..... Δίκιο είχε ο πατέρας μου..... Πρέπει να ξεχάσω αυτές τις ανοησίες.... Πρέπει να γυρίσω πίσω στο Σμήνος & να μείνω ικανοποιημένος μ' αυτό που είμαι, ένας φουκαράς γλάρος με περιορισμένες δυνατότητες.....

Με το που χάραξε η μέρα, ο Ιωνάθαν ο Γλάρος άρχισε πάλι να εξασκείται.....& πραγματοποίησε την πρώτη ακροβατική πτήση που έγινε ποτέ από γλάρους της γης.....

Όταν γύρισε να βρει το Σμήνος, είχε πια νυχτώσει για τα καλά.....

Μόλις το μάθουν θα ξετρελαθούν από τη χαρά τους.

Πόσα πολλά πράγματα υπάρχουν τώρα στη ζωή....

Μπορούμε να βγούμε από την άγνοια, να δούμε τους εαυτούς μας σαν πλάσματα κοντά στο τέλειο, με πνεύμα & ικανότητες.

Μπορούμε να είμαστε ελεύθεροι.....

«Γλάρε Ιωνάθαν Λίβινγκστον», είπε ο Γέροντας « Στάσου στο κέντρο για ατίμωση!»

«... Κάποια μέρα, θα μάθεις πως η ανευθυνότητα δεν αποδίδει. Η ζωή είναι το άγνωστο & τίποτα δεν μπορεί να γίνει γνωστό, εκτός από το γεγονός ότι ερχόμαστε στον κόσμο για να τρώμε & να παραμείνουμε ζωντανοί όσο περισσότερο μπορούμε». ....

Τον εξόρισαν & τον καταδίκασαν να ζει μια μοναχική ζωή.....

Ο Ιωνάθαν ο Γλάρος ....πέταξε πολύ μακριά....

Η μεγάλη του θλίψη δεν οφειλόταν τόσο στη μοναξιά όσο ότι οι άλλοι γλάροι δεν θέλησαν να πιστέψουν στο μεγαλείο της πτήσης που τους περίμενε.

Είχαν αρνηθεί να ανοίξουν τα μάτια τους & να δουν.

Εκείνος πάλι, κάθε μέρα, μάθαινε & πιο πολλά.

Έμαθε ότι μια αεροβική βουτιά με μεγάλη ταχύτητα μπορούσε να τον φέρει στις αγέλες των σπάνιων & γευστικών ψαριών που συνωστίζονταν τρία μέτρα κάτω

από την επιφάνεια του ωκεανού.

Έμαθε πως δεν χρειαζόταν πια ψαρόβαρκες & μπαγιάτικο ψωμί για να επιβιώσει.

Έμαθε να κοιμάται στον αέρα & χαράζοντας μια νυχτερινή πορεία διαμέσου του θαλασσινού ανέμου, κάλυπτε εκατό μίλια από το ηλιοβασίλεμα μέχρι το χάραμα. ανέβαινε ψηλά από πάνω τους σε αστραφτερούς, καταγάλανους ουρανούς....την ίδια ακριβώς στιγμή που όλοι οι άλλοι γλάροι στέκονταν στο έδαφος & δεν ήξεραν τίποτε άλλο εκτός από ομίχλες & βροχές.

Έμαθε ακόμα να ιππεύει τους δυνατούς ανέμους που τον έφερναν βαθιά στο εσωτερικό της χώρας, όπου χόρταινε με διάφορα γευστικά έντομα.

Όλα όσα κάποτε οραματιζόταν για το Σμήνος, τώρα τα κέρδιζε μόνο για τον εαυτό του. Έμαθε να πετάει & δεν μετάνιωνε για το τίμημα που είχε πληρώσει. **Ο Ιωνάθαν ο Γλάρος ανακάλυψε ότι η ανία, ο φόβος & ο θυμός αποτελούν τις αιτίες που ο βίος των γλάρων είναι τόσο σύντομος & με αυτά τα συναισθήματα διωγμένα οριστικά από το νου του, μπόρεσε & έζησε μια μακρόχρονη & ευτυχισμένη ζωή....**

(.....Με έχουν ρωτήσει επανειλημμένα τι μπορεί να σημαίνει για τον κόσμο αυτό το μικρό βιβλίο & ποτέ δεν μπόρεσα να απαντήσω. Από τη στιγμή που «νόημα» έχει οτιδήποτε αλλάζει τη σκέψη μας κι επομένως τη ζωή μας, το τι μπορεί να σημαίνει κάθε βιβλίο εξαρτάται από το τι συμβαίνει στο μυαλό του αναγνώστη του.....

Richard Bach, Καλοκαίρι 1990)

Δες το <https://www.youtube.com/watch?t=259&v=FIV1-D1roXE>

ETETEIAKA KEIMENA

ΟΙ ΠΙΤΣΙΡΙΚΟΙ

Δ. ΨΑΘΑ

- Θέμα→η δράση των παιδιών στη διάρκεια της Κατοχής, τα οποία προξενούσαν με τον τρόπο τους φθορές στα αυτοκίνητα των Γερμανών κατακτητών. Η δράση αυτή αποτελεί μια μορφή της Αντίστασης. Το περιεχόμενο παρουσιάζεται με χιουμοριστική διάθεση.
- Ενότητες→1^η: Γενάρης του '42...το αστείο η ζωή του»→Ο χλευασμός ενός πιτσιρίκου προς τους κατακτητές το Γενάρη του '42 στην Αθήνα, 2^η: ...Βραδάκι.... που τρέμει όλος ο κόσμος→Οι απόπειρες αντίστασης των σαλταδόρων και η σκληρή γερμανική αντίδραση, 3^η: Παίρνει τα μέτρα...έγιναν άφαντοι→Το σαμποτάζ των πιτσιρίκων και η έκβασή του ή το περιστατικό δολιοφθοράς ενός γερμανικού οχήματος από μια παρέα πιτσιρίκων.
- Θεματικά κέντρα
  - Ο δύσκολος χειμώνας του 1942 στην Αθήνα→κρύο και πείνα. Δράση παιδιών που προκαλούσαν φθορές στην πολεμική μηχανή των κατακτητών→πονηριά και λαχτάρα για ελευθερία
  - Η αγριότητα και η αφέλεια των Γερμανών κατακτητών
  - Το θάρρος και η ευρηματικότητα των μικρών αγωνιστών της ελευθερίας
- Ερμηνευτική προσέγγιση
  - Ρεαλιστική απεικόνιση κοινωνικής και ιστορικής πραγματικότητας, γοργότητα αφήγησης, χιουμοριστικός τόνος στην απόδοση δύσκολων καταστάσεων
  - Χιούμορ→ χρήση γερμανικών λέξεων και εκφράσεων καθημερινότητας. Η σκηνή ανάμεσα στο Ελληνόπουλο και το Γερμανό θυμίζει τον Καραγκιόζη όταν μηχανεύεται τρόπους διαφυγής από τον Τούρκο κατακτητή. Οι πιτσιρίκοι παρουσιάζονται με χιούμορ, καθώς μιμούνται Ιταλούς και Γερμανούς. Διάλογοι

ανάμεσα στο παιδί και το Γερμανό με ανακάτεμα γερμανικών και ελληνικών λέξεων. Εύθυμη διάθεση δημιουργεί και η σύνταξη

- Σχόλια αφηγητή→ειρωνεύεται την υπεροπτική γερμανική ιδεολογία της υπεροχής, που καταρρίπτεται από μια ομάδα παιδιών
- «...τον αναιδέστατον αυτό λαό, που σε πείσμα κάθε λογικής εξακολουθεί να ζει και να υπάρχει»-→ειρωνεία, φοβερή πείνα χειμώνα 1941-1942: αντοχή στις κακουχίες, προβάλλεται η αντίσταση παρά τις απελπιστικές συνθήκες διαβίωσης, η υπερβολή τονίζει την αντοχή του λαού→ανυπότακτος αγωνιστικός χαρακτήρας ελληνικού λαού
- Αντιθέσεις→ κακουχίες Ελλήνων-εύθυμη διάθεση πιτσιρίκων, αδύνατοι πιτσιρίκοι-πανίσχυροι Γερμανοί, πονηριά, εξυπνάδα, ψυχραιμία πιτσιρίκων-αφέλεια Γερμανών. Ακήρυχτος πόλεμος ανάμεσα στα «θηρία»και τα πεινασμένα αλητάκια της Αθήνας→δεν διεξάγεται σε πεδία μαχών, όχι ανοιχτός πόλεμος, ανεπίσημος, δεν χρησιμοποιούνται όπλα από τις παρατάξεις, αλλά ο ανίσχυρος καταφεύγει σε τεχνάσματα, δολιοφθορές, δόλο, σ'έναν ανταρτοπόλεμο, όπου χτυπάει και μετά εξαφανίζεται. Τα παιδιά χρησιμοποιούν πονηριά και επινοητικότητα. Πανίσχυρος, οργανωμένος, άγριος, σκληρός χιτλερικός στρατός-ανίσχυρα, αδύναμα, ανοργάνωτα, πεινασμένα μικρά παιδιά
- Ο συγγραφέας καταγράφει με ωμό, ρεαλιστικό τρόπο τη βαρβαρότητα των κατακτητών→αναδρομική αφήγηση περιστατικού όπου ένας Γερμανός έσπασε το χέρι ενός παιδιού
- Γερμανός στρατιώτης→υπεροπλία, αλλά με μυαλό αφελούς παιδιού, παρομοιάζεται με τον Κύκλωπα Πολύφημο, μικρός σαλταδόρος→παρομοιάζεται με τον Οδυσσέα→αλληγορία→Κύκλωπας: πανίσχυρος, γιγάντιος, με φοβερή σωματική δύναμη, αλλά αφελής, αφού πέφτει στις παγίδες του Οδυσσέα→ Γερμανός→τρομερός οπλισμός, αλλά αφελής, πέφτει στην παγίδα αγοριού→και οι δύο ηττημένοι. Μικρός σαλταδόρος= Οδυσσέας→ πονηρός, ευρηματικός, ξεγελά το δυνατό Γερμανό και τον νικά με πονηριά και προσποιητή αφέλεια
- Γερμανοί→ σκληροί, βίαιοι, απάνθρωποι (σπάσιμο χεριού παιδιού), πανίσχυροι (παρομοίωση με Πολύφημο), αφελείς, ανόητοι, ρατσιστική συμπεριφορά→θεωρούν ότι είναι ανώτερος λαός και οι άλλοι κατώτεροι
- Ρατσιστικές αρχές χιτλερικού ναζισμού→η γερμανική φυλή είναι βιολογικά, πνευματικά, πολιτισμικά ανώτερη απ' όλες τις άλλες, που θεωρούνται υποδεέστερες. Πιστεύουν ότι είναι ο εκλεκτός λαός που πρέπει να επικρατήσει υποτάσσοντας ή εξοντώνοντας τους άλλους→ο Γερμανός υπερηφανεύεται για την ευφυΐα του, περιγελά Έλληνες για την ανοησία τους, ενώ το μικρό παιδί τον

ξεγελά με την πονηριά του→ο πιτσιρίκος πολύ πιο έξυπνος από τον εκπρόσωπο της εκλεκτής και έξυπνης φυλής→ειρωνεία

- ο Πιτσιρίκος→γενναίος και θαρραλέος πατριώτης, ψυχικό σθένος, άκαμπτο και αδούλωτο φρόνημα μικρών παιδιών→με αμείωτο ζήλο και μεγάλη ευδιαθεσία προσπαθούσαν να πλήξουν γόητρο Γερμανών κατακτητών

➤ Γλώσσα-ύφος→ καθημερινό λεξιλόγιο με γερμανικές λέξεις, για να αποδοθεί πιστά η συνομιλία του παιδιού με το Γερμανό. Ο λόγος μικροπερίοδος και κοφτός→γοργό ύφος μαζί με τους σύντομους διαλόγους. Όλα τα ρήματα της αφήγησης (εκτός από εκείνα της μικρής αναδρομικής αφήγησης) είναι σε δραματικό ενεστώτα, με τον οποίο παρουσιάζονται τα γεγονότα πιο ζωντανά και παραστατικά, σαν να συμβαίνουν τη στιγμή που γίνεται η αφήγηση. Διάλογος→γοργότητα, ζωντάνια, θεατρικότητα

➤ Αφηγηματικοί τρόποι→ αφήγηση, διάλογος

➤ Αφηγηματικές τεχνικές→ο αφηγητής είναι αμέτοχος στα γεγονότα (ετεροδιηγητικός), τα οποία παρουσιάζει σε γ' πρόσωπο, η αφήγηση είναι χρονολογική-γραμμική→τα γεγονότα παρουσιάζονται με τη σειρά με την οποία διαδραματίστηκαν. Υπάρχει βέβαια μία αναδρομή (αφήγηση περιστατικού όπου ένας Γερμανός έσπασε το χέρι ενός παιδιού). Ο χρόνος των γεγονότων δίνεται στην αρχή του κειμένου (Γενάρης του '42), όχι όμως και ο τόπος, ο οποίος εννοείται (πρόκειται προφανώς για την Αθήνα).

Παραμονή Χριστουγέννων

Κάρολος Ντίκενς

- Θεματικά κέντρα→Το πραγματικό νόημα της γιορτής των Χριστουγέννων, η φιλαργυρία.
- Θέμα→Η στάση που κρατά ο Σκρουτζ απέναντι στη γιορτή των Χριστουγέννων-σε αντιπαράθεση με τη στάση του ανιψιού του- και τα γνωρίσματα του χαρακτήρα του που δείχνει αυτή η στάση.
- Δομή- ενότητες→1η εν. « Μια φορά...δεν τα κατάφερε» → Η παραμονή των Χριστουγέννων στην πόλη και μέσα στο γραφείο του Σκρουτζ, 2η εν. « Καλά Χριστούγεννα, θείε!...ας είναι ευλογημένα»→Οι διαφορετικές απόψεις θείου και ανιψιού για το νόημα των Χριστουγέννων

Ερμηνευτική προσέγγιση

Στο απόσπασμα σκιαγραφείται ο χαρακτήρας του τσιγκούνη και δύστροπου Σκρουτζ, έτσι όπως αποκαλύπτεται από τη συμπεριφορά στον υπάλληλό του, αλλά, κυρίως, από τη στάση που κρατά απέναντι στη γιορτή των Χριστουγέννων. Ο συγγραφέας παίρνει αφορμή από αυτή τη στάση για να εξυμνήσει, μέσα από τα λόγια του ανιψιού, το βαθύτερο νόημα του εορτασμού της γέννησης του Χριστού, που είναι η προσέγγιση του πλησίον και η αγάπη προς το συνάνθρωπο χωρίς διακρίσεις.

- Η ατμόσφαιρα αγωνίας και μυστηρίου→ στην πρώτη παράγραφο του κειμένου επικρατεί μια ατμόσφαιρα βαριά και γεμάτη μυστήριο, με κάποια στοιχεία αγωνίας→εντύπωση ότι κάτι ασυνήθιστο θα συμβεί, ασύμβατο με το χρονικό προσδιορισμό « Παραμονή Χριστουγέννων», που δηλώνει μέρα χαράς, και με την αρχική φράση « Μια φορά κι έναν καιρό» , η οποία μας προετοιμάζει για ένα ευχάριστο παραμύθι. Το κλίμα αυτό προοιωνίζεται τη συνέχεια του έργου, όπου θα εμφανιστεί ένα φάντασμα, εκείνο του γερο-Μάρλεϊ, και τα τρία πνεύματα των Χριστουγέννων. Αυτή την ατμόσφαιρα τη σκιαγραφούν τα ακόλουθα στοιχεία: το τσουχτερό κρύο, η καταχνιά, οι περαστικοί που ξεφυσούσαν, ο μουντός καιρός, τα κεριά που τρεμόλαμπαν, η καφετιά, βαριά ατμόσφαιρα, η πυκνή ομίχλη, το

σκούρο σύννεφο, η φράση « Θα 'λεγε κανείς πως η φύση ανάσαινε εκεί κοντά και σκαρφιζόταν κάτι τρομερό».

- Η σκιαγράφιση του χαρακτήρα του Σκρουτζ→τσιγκούνης, γκρινιάρης, σκληρός, αυστηρός, καταπιεστικός προς τον υπάλληλό του, που τον έχει υπό διαρκή παρακολούθηση, δύστροπος και ιδιόρρυθμος, μιλά προσβλητικά και υποτιμητικά στον ανιψιό του, ευέξαπτος, εγωκεντρικός, εσωστρεφής, κλεισμένος στον εαυτό του, αντικοινωνικός, μισάνθρωπος, απάνθρωπος. Ο χαρακτήρας του όμως στη συνέχεια του έργου μεταβάλλεται, ο τσιγκούνης, δύστροπος και σκληρός Σκρουτζ άλλαξε και έγινε άλλος άνθρωπος με την προτροπή του φαντάσματος του γερο-Μάρλει και με την επίδραση και τις ενέργειες των τριών πνευμάτων των Χριστουγέννων. Ο ανιψιός του είναι ένα παιδί γεμάτο ζωντάνια, ευχάριστη διάθεση. Δε δείχνει μεγάλο ενδιαφέρον για τα χρήματα, δε θεωρεί ότι μπορούν να φέρουν την ευτυχία στον άνθρωπο. Αντιλαμβάνεται το πραγματικό περιεχόμενο των Χριστουγέννων και επιθυμεί να το δει να επικρατεί→χαρά, συναδέλφωση, αγάπη.
- Το νόημα των Χριστουγέννων για το Θείο →Ο Σκρουτζ έχει υποτιμητική, απαξιωτική και απάνθρωπη άποψη για τον εορτασμό των Χριστουγέννων, η οποία αποδίδεται επιγραμματικά με τον χαρακτηρισμό «σαχλαμάρες», που συνοδεύεται με ένα περιφρονητικό « Μπα». Έτσι, κρίνει ότι τα Χριστούγεννα δεν είναι πηγή χαράς και ευτυχίας, όπως είναι τα πλούτη και με ειρωνεία και τα θεωρεί σχεδόν καταραμένα. Γι' αυτόν είναι μια εποχή οικονομικής αφάιμαξης και θεωρεί ότι είναι χαζοί όσοι αισθάνονται χαρούμενοι τα Χριστούγεννα και είναι άξιοι για σκληρή τιμωρία→φιλαργυρία, αρρωστημένη σχέση με το χρήμα.
- Το νόημα των Χριστουγέννων για τον ανιψιό→Αντιτάσσει στα επιχειρήματα του Θείου του το νόημα της γιορτής αυτής, που είναι η αγάπη ανάμεσα στους ανθρώπους. Πιστεύει ότι τα Χριστούγεννα μας κάνουν καλό στην ψυχή. Είναι μια γιορτή που της οφείλουμε σεβασμό για το ιερό τους όνομα και την προέλευση. Είναι μια γιορτή όλο καλοσύνη, συμπόνια, φιλευσπλαχνία και χαρά. Είναι η μόνη γιορτή του χρόνου κατά την οποία οι άνθρωποι, ξεπερνώντας τις κάθε λογής διακρίσεις, πλησιάζουν ελεύθερα ο ένας τον άλλο, ανοίγουν τις καρδιές τους και ενώνουν τις προσδοκίες τους σε ένα στόχο, τη μέλλουσα ζωή.
- Ο εορτασμός των Χριστουγέννων→Τα Χριστούγεννα οι χριστιανοί νιώθουν περισσότερο την προστασία του Θείου, την παρηγοριά, την ελπίδα για το μέλλον, την αισιοδοξία, τη γαλήνη. Με τη συμμετοχή στη Θρησκευτική λατρεία έρχονται πιο κοντά στο μήνυμα των Χριστουγέννων: ειρήνη, ανιδιοτελής αγάπη για τον πλησίον, σωτηρία για τον άνθρωπο. Επίσης, έρχονται πιο κοντά στο Θεό και στο συνάνθρωπό τους: αγάπη, ανεκτικότητα, αλληλεγγύη.

- Αφηγηματικά στοιχεία→η αφήγηση είναι χρονολογική, ο αφηγητής είναι αμέτοχος στην ιστορία (ετεροδιηγητικός), την οποία αφηγείται σε γ' πρόσωπο. Αφηγ. τρόποι→αφήγηση, διάλογος.
- Ύφος→γλαφυρό στην αρχή και το τέλος, ζωντανό, παραστατικό.

Παντελής Καλιότσος

Πασχαλινή Ιστορία

- Θέμα→ το θρησκευτικό έθιμο της σφαγής του αρνιού και τα φιλοζωικά αισθήματα του ήρωα→τα ανυπεράσπιστα αρνάκια οδηγούνται στη σφαγή με αφορμή μια γιορτή που φέρνει το μήνυμα της αγάπης. Αμφιταλάντευση (=διστακτικότητα, αναποφασιστικότητα) ανάμεσα στην τήρηση ενός σκληρού εθίμου και στα φιλοζωικά αισθήματα, που τελικά κυριαρχούν. Ο συγγραφέας πραγματεύεται με προσοχή το ευαίσθητο θέμα της σφαγής των αρνιών για το πασχαλινό τραπέζι. Η προσέγγισή του κυριαρχείται από τα φιλοζωικά του αισθήματα, η αφήγηση όμως δεν οδηγεί στην καθολική απόρριψη του ισχυρού στην Ελλάδα θρησκευτικού εθίμου του πασχαλινού αμνού, αλλά θέτει για προβληματισμό μια αντίθεση: ότι δηλαδή ανυπεράσπιστα αρνάκια οδηγούνται στη σφαγή με αφορμή μια γιορτή που επαγγέλλεται το μήνυμα της αγάπης. Η φράση « εγώ ποτέ στη ζωή μου δεν έχω σηκώσει μαχαίρι σε ζωντανό» λειτουργεί ως επαναλαμβανόμενο μοτίβο που κλιμακώνει τη δράση και περιγράφει την ψυχική κατάσταση των ηρώων. Ιδιαίτερα στο τελευταίο τμήμα της αφήγησης, το οποίο αναφέρεται στην άγνοια απόπειρα του κυρ Διονυσάκη να σφάξει το αρνί, υπάρχει έντονο το υφολογικό στοιχείο του χιούμορ, το οποίο, επιδρώντας ως καταλύτης, αποφορτίζει την ατμόσφαιρα, θέτει τέλος στην αγωνία για την τύχη του αρνιού και αφήνει να κυριαρχήσει η φράση «Τι ωραία που είναι η ζωή!».
- Χαρακτηριστικά διηγήματος→ενότητα τόπου (αστική περιοχή), ενότητα χρόνου (παραμονές Πάσχα), η υπόθεση περιστρέφεται γύρω από ένα κύριο γεγονός (η επικείμενη σφαγή του αρνιού), κορύφωση (απόφαση να σφάξει το αρνί) που εκτονώνεται στη λύση (δε σφάξει το αρνί), πρωταγωνιστεί ένα πρόσωπο, του οποίου διαγράφεται ο χαρακτήρας, κοντά στο πρόσωπο αυτό δρουν κι άλλα δευτερεύοντα πρόσωπα.
- Ενότητες→1^η: «Ακριβώς...ένα φιλικό χτύπημα στην πλάτη δυνατό»→Ο τρόπος απόκτησης του αρνιού και η υπόσχεση του Μπίμπα, 2^η: «Έτσι έγινε με τ'αρνί...Ήταν ήσυχος»→Το αρνί στο σπίτι-επιβεβαίωση της υπόσχεσης για το σφάξιμό του, 3^η: «Η άνοιξη...Δίχως άλλο»→Η προετοιμασία για τον οβελία, 4^η: «Το μεσημέρι...δεν μπορώ να το κάνω αυτό»→Η μάταιη αναμονή του Τάκη Μπίμπα (Η τρίτη υπόσχεση του Τάκη Μπίμπα και η αθέτησή της), 5^η: « Ο κουρέας...και με συγχωρείς»→Η μάταιη αναζήτηση του Μπίμπα και η αμηχανία του κυρ Διονυσάκη, 6^η: «Τότε ο κυρ Διονυσάκης...Σιωπή!»→Η απόφαση του κυρ Διονυσάκη για το σφάξιμο του αρνιού, 7^η:

«Απ'το παράθυρο...την πήρανε τα γέλια»→ Η μεταστροφή του κυρ Διονυσάκη και η τελική ματαίωση της απόφασής του

- Το διήγημα ξεκινά απότομα→αναφέρει ένα γεγονός χωρίς να γνωρίζουμε ποιο είναι το πρόσωπο για το οποίο γίνεται λόγος, οι απαραίτητες πληροφορίες δίνονται σταδιακά. Η υπόσχεση του Μπίμπα ότι θα σφάζει το αρνί αποτελεί επιχείρημα για την αγορά λαχνού, ενώ η αθέτησή της αποτελεί το βασικό άξονα της πλοκής→εσωτερική σύγκρουση ήρωα που αμφιταλαντεύεται ανάμεσα στις αρχές του (ευαίσθητος, φιλόζωος) και στην υποχρέωσή για την τήρηση του σκληρού θρησκευτικού εθίμου.
- Χαρακτηρισμός ήρωα→φιλειρηνικός, φιλόζωος, ευαίσθητος, καλοκάγαθος, θρησκευόμενος, αγαπά τη φύση. Δεν μπορεί να σφάζει το αρνάκι τη Μ.Παρασκευή→μια τέτοια μέρα που είναι αφιερωμένη στα Πάθη, στο θάνατο και την ταφή του Χριστού, γεμάτη θλίψη και πένθος, δεν είναι δυνατό να σφάζει ένα άκακο αρνί κάνοντας μια τόσο άγρια πράξη→πνεύμα αγάπης που χαρακτηρίζει το Πάσχα. Η γυναίκα του, παρόλο που τον προέτρεπε να σφάζει το αρνί, χάρηκε που στάθηκε πιστός στα φιλοζωικά του αισθήματα. Τα παιδιά δεν έχουν όρεξη για παιχνίδι, περιμένουν με τρόμο την εξέλιξη των γεγονότων, ο μικρότερος λυπημένος ξεσπά σε κλάματα. Όταν ο κυρ Διονυσάκης ματαιώνει τη σφαγή, τα παιδιά αισθάνονται ευτυχισμένα και χαρούμενα→όλη η οικογένεια είναι ευαίσθητη, φιλόζωη, πονόψυχη, με καλοσύνη. Το κλάμα του παιδιού του και η σκέψη ότι είναι κρίμα το αρνάκι να πεθάνει γιατί η ζωή είναι ωραία τον ανάγκασαν να εγκαταλείψει την προσπάθεια να το σφάζει ο ίδιος.
- Αφηγηματικοί τρόποι→αφήγηση, διάλογος
- Αφηγητής→ετεροδιηγητικός, παντογνώστης, τριτοπρόσωπος
- Γλώσσα→απλή, καθημερινή, λιτότητα αφήγησης, ο διάλογος προσδίδει ζωντάνια και θεατρικότητα

ΚΙ ΑΛΛΑ ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ....

ΤΖΙΤΖΙΚΙΑ ΣΤΗΣΑΝ ΤΟ ΧΟΡΟ & ΚΑΤΩ ΣΤΗΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΣ Τ' ΑΛΩΝΑΚΙ

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Υστερόγραφο (Γ. Σεφέρης)

Άλλα ἔχουν μάτια κάτασπρα χωρὶς ματόκλαδα
καὶ τὰ χέρια τοῦς εἶναι λιγνὰ σὰν τὰ καλάμια.

Κύριε, ὄχι μ' αὐτοῦς. Γνώρισα
τὴ φωνὴ τῶν παιδιῶν τὴν αὐγὴ
πάνω σὲ πράσινες πλαγιὲς ροβολώντας
χαρούμενα σὰ μέλισσες καὶ σὰν
τὶς πεταλοῦδες μὲ τόσα χρώματα.
Κύριε ὄχι μ' αὐτοῦς, ἡ φωνή τους
δὲ βγαίνει κὰν ἀπὸ τὸ στόμα τους.
Στέκεται κεῖ κολλημένα σὲ κίτρινα δόντια.

Δικὴ σου ἡ θάλασσα κι ὁ ἀγέρας
μ' ἔνα ἄστρο κρεμασμένο στὸ στερέωμα,
Κύριε, δὲ ξέρουνε πῶς εἶμαστε
ὄ,τιμποροῦμε νὰ εἶμαστε
γιατρεύοντας τὶς πληγές μας μὲ τὰ βότανα
ποῦ βρίσκουμε πάνω σὲ πράσινες πλαγιὲς
ὄχι ἄλλες, τοῦτες τὶς πλαγιὲς κοντά μας,
πῶς ἀνασαίνουμε ὅπωςμποροῦμε ν' ἀνασαίνουμε
μὲ μιὰ μικρούλα δέηση κάθε πρωὶ
ποῦ βρίσκει τ' ἀκρογιάλι ταξιδεύοντας
στὰ χάσματα τῆς μνήμης.

Κύριε, ὄχι μ' αὐτοῦς.
Ἄς γίνεῖ ἀλλιῶς τὸ θέλημά Σου.

«Ο Αύγουστος» Οδυσσέας Ελύτης

Ο Αύγουστος ελούζονταν
λούζοντας την αστροφεγγιά
κι από τα γένια του έσταζαν
άστρα και γιασεμιά.

Αύγουστε μήνα και Θεέ
σε σένανε ορκιζόμαστε
πάλι του χρόνου να μας βρεις
στο βράχο να φιλιόμαστε.

Ο Αύγουστος ελούζονταν
λούζοντας την αστροφεγγιά
κι από τα γένια του έσταζαν
άστρα και γιασεμιά.

Απ' την Παρθένο στο Σκορπιό
χρυσή κλωστή να ράψουμε
κι έναν θαλασσινό σταυρό
στη χάρη σου ν' ανάψουμε.

« Ήταν μια μέρα γελαστή» Γιώργος Σαραντάρης

Ήταν μια μέρα γελαστή
που τη χορεύαν όλοι

Ένας σοφός μας άκουγε ξανά
να λέμε παραμύθια

Κι ήταν μια τρέλα τα πουλιά
που ακούμπαγαν στην πλάση

Ήταν καιρός που άνοιγε η καρδιά
και μπαίνουν τα λουλούδια

Εκελαηδούσαν όλο πιο γλυκά
τα σύννεφα στα δέντρα

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Μονόλογος ευαισθήτου (Εμ. Ροΐδης)

Το παρακάτω σατιρικό χρονογράφημα δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στην εφημερίδα Εμπρός, στις 11.11.1896. Ο συγγραφέας εδώ μας δίνει έμμεσα πολλές ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τη ζωή και τα ήθη των Αθηναίων στα τέλη του 19ου αιώνα. Δεν πρέπει να μας διαφύγει ο ειρωνικός χαρακτήρας του χρονογραφήματος.

Μεγάλη δυστυχία είναι να έχει κανείς πολύ καλήν καρδίαν. Το ηξεύρω εκ πείρας, διότι μ' έκαμεν ο Θεός παραπολύ ευαίσθητον. Δεν ημπορώ να ιδώ άνθρωπον να πάσχει και να κλαίει χωρίς να γίνουν τα νεύρα μου άνω κάτω, ούτε να εννοήσω πώς κατορθώνουν άλλοι να παρ ευρίσκωνται εις λυπηρά θεάματα. Αν τύχει ν' αποθάνει γνώριμός των, τρέχουν εις την κηδείαν, ακόμη και αν χιονίζει. Αλλ' εγώ δεν ημπορώ να ιδω αποθαμένον άνθρωπον όπου εγνώρισσα ζωντανόν, χωρίς να με ταραξεί η σκέψις ότι κι εγώ θα αποθάνω. Έπειτα, αν οι συγγενείς του εφάινοντο φρόνιμοι και παρηγορημένοι, τούτο θα μ' επείραζε, διότι δεν αγαπώ τους εγωιστάς· αν πάλιν έκλαιαν και εθρήνουν, το θέαμα θα μου έκοπτε την όρεξιν ή θα εχαλούσε την χώνεψίν μου.

Το στομάχι μου είναι κι εκείνο ευαίσθητο και δύο πράγματα δεν ημπορεί να χωνέψει, τον αστακόν και τας συγκινήσεις. Τας συγκινήσεις εύκολον είναι να τας αποφύγω· να μη τρώγω όμως αστακόν θα ήτο θυσία τόσοσ μεγάλη, ώστε μου συμβαίνει πολλές φορές να ξεχάσω πως είναι βαρυστόμαχος και να θυμηθώ ότι πρέπει κανείς να συγχωρεί εις όσους αγαπά τα ελαττώματά των.

Άλλο πράγμα όπου δεν ημπορώ να καταλάβω είναι να υπάρχουν άνθρωποι τόσοσ σκληρόκαρδοι, ώστε να δέχονται να παρασταθούν φίλοι των εις μονομαχίαν. Αλλ' εγώ είμαι ευαίσθητος, και μόνη η ιδέα ότι ημπορεί ο φίλος μου ή και ο αντίπαλος του να πάθει, με κάμνει ν' ανατριχιάζω· προ πάντων όταν συλλογίζομαι ότι την ημέραν της μονομαχίας πρέπει να σηκωθώ εις τας επτά, ας είναι καιρός άσχημος, να χασομερέψω εις τρεχάματα, συνεντεύξεις και συντάξεις πρωτοκόλλων, και ίσως να πληρώσω και αμαξιάτικα με κίνδυνον να τα χάσω, αν τύχει. Θεός φυλάξει, ο φίλος μου να σκοτωθεί.

Μεγάλη πρέπει να είναι η αναισθησία και εκείνων όπου δανείζουν εις τους φίλους των χρήματα, χωρίς να συλλογισθούν ότι ενδέχεται να μη δυνηθεί να τα αποδώσει εις την προθεσίαν, να τους εντρέπεται και να τους αποφεύγει. Τούτο ημπορεί να φανεί μικρόν κακόν εις όσους δεν έχουν καρδίαν, αλλ' η ιδική μου θα ερραγίζετο, αν παλαιός μου φίλος, μ' απαντούσεν εις τον δρόμον και εκαμώνετο πως δεν με είδεν. Αυτός είναι ο λόγος που μ' έκαμε να πάρω την απόφασιν να μη δανείσω ποτέ εις φίλον μου εκατόν δραχμάς, έστω και αν πρόκειται να σωθεί

με αυτός η τιμή και η ζωή του. Παρά να τον ίδω αχάριστον, καλύτερα να τον κλάψω αποθαμένον, αφού μάλιστα θα μ' εμπόδιζεν η ευαισθησία μου να υπάγω εις την κηδεία του.(...)

Άλλη σκληρότης και κουταμάρα είναι εκείνων όπου δίδουν ελεημοσύνην εις τους πτωχούς, χωρίς να συλλογισθούν ότι αν μεν είναι ο ελεούμενος ικανός να εργασθεί ενθαρρύνουν την οκνηρίαν του, αν δε τύχει χωλός, στραβός, κουλοχέρης ή λωβιασμένος, το ψωμί που του δίδουν προμακραίνει ζωήν αθλίαν και βασανισμένην. Τούτο δεν το λέγω εγώ, το λέγουν οι μεγάλοι φιλόσοφοι, ο Σπένσερ και ο Δαρβίνος, που απέδειξαν πόσον απάνθρωπα είναι τα λεγόμενα φιλανθρωπικά καταστήματα, τα άσυλα των ανιάτων, τα γηροκομεία και τα λεπροκομεία. Εσημάδεψα εις τα βιβλία των τα μέρη όπου το λέγουν, και τα δείχνω εις όσους έχουν την αδιακρισίαν να μου ζητούν χρήματα, διά να εμποδίσουν ν' αποθάνουν με την ησυχίαν των δυστυχημένα πλάσματα, που θα ήτο δι' αυτά ο θάνατος ευεργεσία.

Προ μερικών μηνών μού έστειλεν ο αγιοχώματος μητροπολίτης Γερμανός μίαν επιτροπήν να μου ζητήσει να συνεισφέρω, ως μεγάλος κτηματίας, διά να συστηθεί εις κάθε τμήμα των Αθηνών ένα «λαϊκόν μαγειρείον», όπου θα εύρισκαν οι πτωχοί άνθρωποι με μόνον δεκαπέντε λεπτά ένα φλιτζάνι ζουμί κι ένα κομμάτι κρέας. Αν ήμουν άκαρδος καθώς οι άλλοι, θα έδιδα κι εγώ τας είκοσι δραχμάς μου χωρίς δυσκολίαν. Η ευαισθησία μου όμως δεν μου συγχωρεί ούτε καν να συλλογισθώ ότι τρέφονται εις το πλάγι μου δυστυχείς άνθρωποι με νερόζουμο και κοιλιές, ενώ τρώγω εγώ μπαρμπούνια και φιλέτο.

Τρανή απόδειξις της υπερβολικής μου ευαισθησίας είναι και ο τρόπος όπου υπανδρεύθην. Όταν επλησίασαν να με πλακώσουν τα γεράματα, να με κουράζουν αι διασκεδάσεις και να μ' ενοχλούν οι ρευματισμοί, αισθάνθηκα την ανάγκην να έχω ένα σπιτικόν και μίαν γυναίκα δική μου να με περιποιείται. Καθώς πας άλλος, αγαπώ κι εγώ τις εύμορφες, και πλούσιος καθώς είμαι, εύκολον ήτο να εύρω ένα νόστιμο κορίτζι, αν δεν εξητούσα προίκα. Άλλος εις την θέσιν μου θα το έκαμνεν, αλλ' εγώ εσυλλογίσθηκα πόσον θα εβασάνιζε την ευαισθησίαν μου, αν υπανδρευόμην εύμορφην πτωχοκόρην, η ιδέα ότι μ' επήρεν όχι διά τα ευγενή μου αισθήματα, αλλά διά τα επτά μου σπίτια. Παρά αυτήν την ανυπόφορην υποψίαν επροτίμησα να θυσιασθώ και να πάρω πλουσίαν ασχημομούραν. Η ευγένεια της ψυχής μου είναι τόση, ώστε η μεγάλη της μύτη και τα ψεύτικα της δόντια δε μ' εμπόδισαν, όχι μόνον να φέρωμαι καλά μαζί της, αλλά και να την αγαπώ, περισσότερον ίσως παρ' ότι πρέπει.

Ως απόδειξιν της αγάπης μου αρκεί ν' αναφέρω πως, όταν έτυχε πέρυσι ν' αρρωστήσει, δεν κατώρθωσα ποτέ να την βλέπω να υποφέρει. Ο βήχας της και το γλου-γλου της γαργάρας της μου έσχιζε την καρδιά και την ακοήν, και η μυρωδιά της αρρωστοκάμερας μου έφερνε ζάλη. Η ανικανότης μου να την βλέπω να υποφέρει με ανάγκαζε να μένω έξω από το σπίτι από το πρωί έως το βράδυ και καμιά φορά από το βράδυ έως το πρωί. Αυτή η αρρώστια της γυναίκας μου μ' έκαμε να εξοδέψω πολλά χρήματα εις αμάξια, θέατρα, γεύματα εις την Μεγάλην Βρετανίαν και εκδρομάς με φίλους μου εις την Κηφισίαν και την Πεντέλην. Το μεγαλύτερο όμως έξοδο ήτο ότι τας ημέρας που η γυναίκα μου δεν εφάνετο διόλου καλά, η ανησυχία και η λύπη μου ήτον τόσον μεγάλη, ώστε ηναγκάσθηκα να πάρω διά παρηγορήτραν μίαν Γαλλίδα του Φαλήρου. Περιττόν

είναι να προσθέσω ότι η ευγένεια της ψυχής και των τρόπων μου μ' εμπόδισαν να είπω τίποτε δι' αυτά τα έξοδα εις την γυναίκα μου, όταν έγινε καλά.

Εναντίον της δεν έχω κανένα σπουδαίο παράπονο. Προσπαθεί εις όλα να μ' ευχαριστήσει και ποτέ δεν ερωτά ούτε πού ήμουν ούτε τι κάμνω. Είναι φρόνιμη, ήσυχη νοικοκυρά και με κάμνει να καλοπερνώ χωρίς να εξοδεύει πολλά. Το σπίτι λάμπει, ποτέ δεν έλειψε κουμπί από τα πουκάμισα μου και είμαι πάντοτε βέβαιος να εύρω εις το τραπέζι το φαγί που μ' αρέσει. Εκατάφερε μάλιστα να μαγειρεύει και τον αστακόν με μία αμερικάνικη σάλτσα που ημπορεί τώρα να τον τρώγω χωρίς να μου πειράζει το στομάχι. Αυτά είναι βέβαια μεγάλα προτερήματα. Ένα μόνον πράγμα της λείπει, η ευαισθησία. Αυτό το εκατάλαβα, όταν ήλθεν η σειρά μου ν' αρρωστήσω!

Ενώ εγώ εις την δική της αρρώστιαν δεν ημπορούσα να την βλέπω να υποφέρει και αναγκαζόμενον να φεύγω και να ζητώ παρηγορίαν εις το ξεφάντωμα, αυτή ούτε στιγμή δεν έλειπεν από κοντά μου· αγρύπνησε δέκα νύχτες κατά σειράν εις το προσκέφαλό μου. Ήθελεν η ίδια να μου δίνει τα γιατρικά, να μ' αλλάζει και να με μεταγουρίζει, χωρίς να με συνερίζεται διά τον κακόν μου τρόπον, χωρίς να σιχαίνεται τα καταπλάσματα ούτε να ενοχλείται από την αρρωστομυρωδιάν του δωματίου. Αυτά μ' έκαμαν να υποπτευθώ ότι η γυναίκα μου δεν έχει ούτε καλήν όσφρησιν ούτε μεγάλην ευαισθησίαν. Πώς τω όντι θα ημπορούσε, αν ήτο ευαίσθητη, να με βλέπει να υποφέρω, να βασανίζομαι, να με καίουν οι συναπισμοί και να με δαγκάνουν αι αβδέλλαι;

Κατάντησα να πιστεύω πως έχουν κάποιον δίκαιον όσοι θεωρούν την υπερβολικήν τρυφερότητα των γυναικών ως πρόληψιν και παραμύθι. Άδικον όμως θα ήτο και ν' απαιτήσω από τους άλλους την ιδική μου έκτακτον και μοναδικήν ευαισθησίαν.

Σπένσερ (1820-1903): Άγγλος φιλόσοφος, εισηγητής της θεωρίας της εξέλιξης.
Δαρβίνος (1809-1882): Άγγλος φυσιοδίφης και βιολόγος, ο οποίος διατύπωσε τη θεωρία της εξέλιξης των ειδών.

1. Τι δεν μπορεί να ανεχτεί ο «ευαίσθητος» του κειμένου;
2. Τι είδους άνθρωπος κρύβεται κάτω από τον ειρωνικό αυτό τίτλο; (Προτού απαντήσετε να εξετάσετε τα επιχειρήματα που αντιτάσσει ο ευαίσθητος σε μια τουλάχιστον από τις πολλές πράξεις τις οποίες δεν ανέχεται.)
3. Ποιος είναι κατά τη γνώμη σας ο πραγματικά ευαίσθητος άνθρωπος; Να διατυπώσετε γραπτά την απάντησή σας σε ένα σύντομο και περιεκτικό κείμενο.
4. Να συγκρίνετε το ύφος του κειμένου με αυτό της "*Εορτής του πατρός μου*»

Ο παππούς και το εγγονάκι

Λέων Τολστόι

Θεματικά κέντρα

- Αγάπη, κατανόηση, σεβασμός προς ηλικιωμένους συγγενείς ή συνανθρώπους μας
- Σκληρότητα απέναντι στους γέροντες γονείς
- Η γερωντική ηλικία και τα προβλήματα που τη συνοδεύουν→φυσιολογικά στάδια στον κύκλο της ζωής

Θέμα→ Συμβίωση γερόντων γονέων με την οικογένεια των παιδιών τους και η συμπεριφορά της νεότερης γενιάς απέναντι σ' αυτούς. Περιεχόμενο→ κοινωνικό και διδακτικό→ διακριτικό αλλά σαφέστατο μήνυμα: όποια συμπεριφορά δείχνει κανείς προς τους γέροντες γονείς του, την ίδια θα έχει πιθανότατα κι ο ίδιος από τα παιδιά του. Το παιδί με την αφελή μιμητική συμπεριφορά του γίνεται σκληρός κριτής των γονιών του και είναι καταλυτικός ο ρόλος του στην αλλαγή της συμπεριφοράς τους.

Μικρό διήγημα→ κορύφωση σε ένα καίριο γεγονός, λιτότητα εκφραστικών μέσων

Δομή→ 1^η ενότητα (Ο παππούς...και δεν είπε τίποτα)→ Οι δυσκολίες του παππού λόγω ηλικίας και η άσχημη συμπεριφορά των παιδιών του/ Η σκληρή συμπεριφορά του ζευγαριού απέναντι στον ηλικιωμένο πατέρα

2η ενότητα (Μια μέρα...όπως πρέπει)→ Το μάθημα του μικρού παιδιού στους γονείς του και η αλλαγή της στάσης τους απέναντι στον παππού/ Ο καταλυτικός ρόλος του εγγονού στην αλλαγή της στάσης των γονιών

Ερμηνευτική προσέγγιση

- Συμπεριφορά γονέων στον γέρο παππού→ Τον απομονώνουν, τον προσβάλλουν, τον επιπλήττουν. Σκληρότητα, απανθρωπιά, έλλειψη σεβασμού και στοργής, περιφρονητική και υποτιμητική στάση
- Αντίδραση παππού→ Δεν αντιδρά, λύπη, καρτερικότητα, ανοχή
- Στάση του Μίσα→ Δίνει μάθημα ανθρωπιάς, κάνει τους γονείς να ντραπούν για τη συμπεριφορά τους και τους προβληματίζει→τους περιμένει αυτό που διδάσκουν οι ίδιοι στο παιδί με τη συμπεριφορά τους.
- Τρεις ηλικιακές φάσεις την ανθρώπινης ζωής→α. Παιδική ηλικία: αθωότητα, αγνότητα, μιμητισμός, αφέλεια και απλότητα→το παράδειγμα είναι το σημαντικότερο μέσο διαπαιδαγώγησης, β. Ηλικία ωριμότητας: δράση, δημιουργία, ευθύνες, εξουσιαστική συμπεριφορά και αλαζονεία, δύναμη ακμής της ζωής→εξουσιάζουν ανήμπορους ηλικιωμένους που εξαρτώνται από αυτούς χωρίς να περνά από το μυαλό τους ότι κάποτε κι οι ίδιοι θα γεράσουν, γ. Γηρατειά: αδυναμία για δράση και δημιουργία, περιθωριοποίηση, απουσία αντίδρασης στη σκληρή συμπεριφορά παιδιών→ ο παππούς ζει απομονωμένος σε μian άκρη του σπιτιού και είναι υποχρεωμένος να δέχεται αδιαμαρτύρητα και με πόνο την προσβλητική συμπεριφορά του γιου και της νύφης του.
- Στοιχεία παραμυθιού: δε δηλώνεται ο τόπος και ο χρόνος, γοργή δράση, κυριαρχεί το ρήμα, μικρές και κοφτές προτάσεις, λιτότητα εκφραστικών μέσων, καταλήγει σε διδακτικό μήνυμα→ όπως συμπεριφέρεται κανείς στους γέροντες και ανήμπορους γονείς του, έτσι θα του συμπεριφερθούν αργότερα τα παιδιά του

Αφηγητής→ετεροδιηγητικός, αμέτοχος, παντογνώστης

Αφήγηση→χρονολογική (με φυσική σειρά γεγονότων), τριτοπρόσωπη

Αφηγηματικοί τρόποι→αφήγηση, διάλογος

Γλώσσα, ύφος→ πυκνότητα νοημάτων μέσα από απλή λεκτική διατύπωση, απουσία εκφραστικών μέσων και σχημάτων λόγου, λιτή και ουσιαστική αφήγηση

Ο φτωχός και τα γρόσια

Λαϊκό παραμύθι

- Θεματικά κέντρα→ Πλούτος και ευτυχία→τα χρήματα φέρνουν την ευτυχία; Λαϊκά παραμύθια: πλούσιοι και φτωχοί.
- Θέμα→Η αντίληψη ότι τα χρήματα φέρνουν έγνοιες και σκοτούρες στον άνθρωπο και του καταστρέφουν την ευτυχία και την ξεγνοιασιά. Αυτό που κυριαρχεί στο παραμύθι είναι ο προβληματισμός σχετικά με την αποτελεσματικότητα του πλούτου στην κατάκτηση της ευτυχίας, προβληματισμός που συνοψίζεται και στη λαϊκή θυμοσοφία με τη φράση « τα χρήματα δε φέρνουν την ευτυχία».
- Δομή- ενότητες→1^η εν. «Ήταν ένας...σου τα χαρίζω» →Η ευτυχία του φτωχού και η απορία του πλούσιου, 2^η εν. « Όλη μέρα...ούτε χορό των παιδιών»→Η δυστυχία από τα χρήματα, 3^η εν. «Το πρωί βλέπει...πρωί στη δουλειά»→Η επιστροφή στη φτώχεια και στην ευτυχία.

Ερμηνευτική προσέγγιση

Το παραμύθι συγκεντρώνει πολλά χαρακτηριστικά στοιχεία των λαϊκών παραμυθιών. Συγκεκριμένα, έχει μικρή έκταση και γοργό ρυθμό. Δε δίνονται πολλές λεπτομέρειες, δεν υπάρχουν επιβραδύνσεις. Επίσης, έχει απλή υπόθεση και τα γεγονότα εξιστορούνται με αυστηρή χρονολογική σειρά. Η γλώσσα είναι απλή και λιτή, θυμίζοντας προφορική ομιλία ενός λαϊκού ανθρώπου. Ακόμη απουσιάζουν τα σχήματα λόγου και το ύφος είναι απλό, λιτό. Επιπλέον, υπάρχει αοριστία τόπου και χρόνου. Επιπρόσθετα, υπάρχει ένα διδακτικό- ηθικό μήνυμα που δίνεται στους αναγνώστες. Τέλος, εμφανίζει τη συνηθισμένη τριμερή δομή των λαϊκών παραμυθιών: α. ένας ήρωας βρίσκεται σε καλή κατάσταση, β. στη συνέχεια κάτι συμβαίνει και δυστυχεί και γ. τελικά επανέρχεται στην αρχική κατάσταση ευτυχίας.

- Η ευτυχία του φτωχού και τα χρήματα→Είναι ένας ευτυχισμένος άνθρωπος και ικανοποιημένος από τη ζωή του. Έχει αποδεχτεί τη μοίρα του και βρίσκει χαρά στη ρουτίνα της καθημερινότητας. Είναι ικανοποιημένος με αυτά που έχει και ζει ξεγνοιαστος , γιατί δεν τον απασχολεί τίποτα πέρα από τις γνώριμες καθημερινές φροντίδες. Δουλεύει σκληρά με τη γυναίκα του όλη την ημέρα, ενώ το βράδυ, μετά το λιτό φαγητό, παρ' όλη την κούραση, απολαμβάνει τη χαρά της οικογενειακής ζωής. Όταν όμως δέχτηκε τα γρόσια από τον πλούσιο γείτονά του, αντί να νιώσει ευτυχισμένος, που θα ανακουφιζόταν από τη φτώχεια του, έχασε τη χαρά του και έπεσε σε μόνιμη περισυλλογή. Αποσυντονίστηκε, μπήκε σε έγνοιες πρωτόγνωρες και η ζωή του βγήκε από τον ήρεμο ρυθμό της. Κέντρο της

ζωής του έγιναν τα χρήματα, ενώ τον τυραννούσε μέρα και νύχτα η έγνοια του να τα αξιοποιήσει όσο το δυνατό καλύτερα. Απορροφημένος ολότελα από την αναπάντεχη σκοτούρα που μπήκε στη ζωή του, έχασε την ξεγνοιασιά του, την ηρεμία του, το κέφι του και τη διάθεση για δουλειά και διασκέδαση, ό,τι δλδ αποτελούσε την παλιά ευτυχία του.

- Αλλαγή συναισθημάτων και συμπεριφοράς→ Τα χίλια γρόσια άλλαξαν την ψυχολογία και τη συμπεριφορά του ήρωα→μπήκε σε σκοτούρες και προβληματισμούς και έκανε υπολογισμούς για την αποδοτικότερη επένδυση των χρημάτων. Παράτησε τη λύρα, έχασε κάθε διάθεση για γλέντι και τον ενοχλούσε ακόμα και το γέλιο των παιδιών του. Έπεσε σε βαθιά περιсуλλογή, οι έγνοιες τον βασάνιζαν και δεν μπορούσε ούτε να κοιμηθεί. Έχασε κάθε όρεξη για δουλειά και γενικά, ενώ ήταν ένας ήρεμος και ανοιχτόκαρδος άνθρωπος, που χαιρόταν τις απλές χαρές της καθημερινής ζωής με την οικογένειά του, τα χίλια γρόσια του άλλαξαν το χαρακτήρα→έγινε ευερέθιστος και κατηφής(=σκυθρωπός).

- Παραμύθι και πραγματικότητα→ Το μήνυμα που βγαίνει από το παραμύθι, ότι τα χρήματα όχι μόνο δε φέρνουν την ευτυχία αλλά, αντίθετα, είναι πηγή δυστυχίας, μας οδηγεί σε κάποιες σκέψεις. Απόλυτες απόψεις, όπως αυτή του μηνύματος του παραμυθιού δεν ισχύουν στην πραγματική ζωή, όπου δεν είναι ευτυχισμένοι όλοι οι πλούσιοι ούτε όλοι οι φτωχοί ευτυχισμένοι. Αντίθετα, τα χρήματα είναι ένα μέσο που κάνει τη ζωή καλύτερη, καθώς μας δίνουν τη δυνατότητα να βελτιώσουμε την ποιότητά της με υλικά και πνευματικά αγαθά., ενώ η έλλειψη των χρημάτων μας στερεί πολλά αγαθά. Βέβαια, το παραμύθι έχει σκοπό να προσφέρει «παραμυθία»→παρηγοριά και από αυτήν την άποψη η ωραιοποιημένη διαπίστωση ότι η ευτυχία συμβαδίζει με τη φτώχεια κι ότι οι πλούσιοι είναι γεμάτοι σκοτούρες και βάσανα λειτουργεί λυτρωτικά. Οι φτωχοί βολεύονται με την ιδέα ότι υπερέχουν σε σχέση με τους πλούσιους κι έτσι δεν τους φθονούν. Αντίθετα, τους οικτρίζουν για τα προβλήματά τους, τα οποία τους στερούν τη χαρά της ζωής. Γενικά τα παραμύθια λειτουργούν αποτελεσματικά μέσα στο πλαίσιο της γενικότερης τάσης για φυγή από τη μίζερη πραγματικότητα, δίνοντας τη δυνατότητα στον απλό άνθρωπο να δραπετεύσει από τη μιζέρια του και να ζήσει με τη φαντασία του, έστω και για λίγο, καταστάσεις οι οποίες είναι μακριά από την πραγματικότητα που βιώνει: να μπει σε παλάτια, να ζήσει τη χλιδή των αρχόντων, να παρακολουθήσει τις δραστηριότητές τους, να ξεφύγει δλδ από τα προβλήματά του και από την κατώτερη θέση του και να ονειρευτεί.

- Γλώσσα-ύφος→ Η γλώσσα είναι απλή, λαϊκή δημοτική. Το ύφος είναι απλό, λιτό, θυμίζοντας τον προφορικό τρόπο ομιλίας. Ο λόγος είναι απλός, λιτός, κοφτός, ελλειπτικός και μακροπερίοδος. Η σύνταξη είναι παρατακτική και κυριαρχούν τα ρήματα και τα ουσιαστικά. Επίσης το ύφος είναι γοργό, ζωντανό, άμεσο, παραστατικό, χάρη στη χρήση του δραματικού ενεστώτα που κάνει τα γεγονότα να φαίνονται ότι διαδραματίζονται μπροστά μας. Ακόμη είναι διδακτικό.

Οδοιπορικό στην Ινδία

Τατιάνα Γκρίση-Μιλλιέξ

➤ Θεματικά κέντρα

- Ινδία: ανθρωπογεωγραφία, θρησκεία, ιδιαιτερότητες
- Ταξιδιωτική λογοτεχνία: χαρακτηριστικά και ιδιοτυπίες της
- Σεβασμός Ινδών στα ιερά ζώα τους (αγελάδες) λόγω πίστης στην μετεμψύχωση
- Ενδυματολογικές ιδιαιτερότητες γυναικών
- Καλόπιστη στάση απέναντι στους κατοίκους, που παρουσιάζονται περήφανοι μέσα στη φτώχεια τους

- Δομή-ενότητες→1^η: « Όποιος...ταλαιπωρημένο»→Η πρώτη εικόνα από την Ινδία μέσα και έξω από το αεροδρόμιο (φτώχεια, επαιτεία, η εξωτερική εμφάνιση ανδρών και γυναικών), 2^η: «Στην έξοδο...για την κίνησή τους»→Η εικόνα της πόλης έξω από το αεροδρόμιο και οι ιερές αγελάδες, 3^η: «Πριν ξεκινήσω...οι πρώτες εντυπώσεις μου»→Η επαιτεία των παιδιών, 4^η: «Όταν πήραμε...μετά το θάνατό του»→Οι σχέσεις των κατοίκων της Ινδίας με τη φύση
- Πρόθεση της συγγραφέως→Να δώσει κάποιες εικόνες από την Ινδία και ειδικά από την πρωτεύουσά της, το Νέο Δελχί, καθώς και να εκφράσει τη συμπάθειά της για το λαό της χώρας αυτής, μεγάλο μέρος του οποίου ζει σε συνθήκες εξαθλίωσης.

Ερμηνευτική προσέγγιση

- Η Ινδία ήταν και παραμένει ένας προορισμός με ιδιαίτερη σημασία για πολλούς ανθρώπους της Δύσης, και ιδιαίτερα διάσημος σε περιόδους αμφισβήτησης του δυτικού ορθολογιστικού τρόπου σκέψης. Οι φιλοσοφικές θεωρίες της μετεμψύχωσης και ιδίως της γιόγκα, σύμφωνα με την οποία το άτομο, με το στοχασμό, την ακινησία και τον ασκητισμό μπορεί να κυριαρχήσει στην ύλη, να ενωθεί με το ζωτικό πνεύμα και να φτάσει έτσι στην ψυχική ισορροπία, άσκησαν και ασκούν μεγάλη γοητεία σε ανθρώπους του δυτικού κόσμου.
Στο απόσπασμα από το « Οδοιπορικό» παρακολουθούμε μερικές από τις εικόνες που βλέπει ο δυτικός επισκέπτης όταν φτάνει στο Νέο Δελχί, την πρωτεύουσα της χώρας, και οι οποίες του προκαλούν αυτό που αποκαλείται « πολιτισμικό σοκ». Η ματιά της συγγραφέως εστιάζει στον ιδιαιτερό σεβασμό που δείχνουν οι Ινδοί στα

ιερά ζώα τους, τις αγελάδες, αλλά και γενικότερα στα ζώα λόγω της πίστης τους στη μετεμψύχωση. Από την άλλη, ως γυναίκα, δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις ενδυματολογικές ιδιαιτερότητες των γυναικών της Ινδίας. Πολύ εντυπωσιακή είναι η σκηνή με την « επίθεση» των παιδιών που ζητιανεύουν, όπου όμως φαίνεται και η καλόπιστη στάση που κρατά η συγγραφέας απέναντι στους κατοίκους της Ινδίας, που τους παρουσιάζει περήφανους μέσα στη φτώχεια τους.

Ένα ταξίδι που δεν είναι απλώς τουριστικό, αλλά λειτουργεί ως πραγματικό οδοιπορικό γνωριμίας με την ψυχή και την πραγματικότητα ενός λαού, γίνεται και μετατρέπεται σε μια σταδιακή μύηση στον πολιτισμό και την ιδιοσυστασία του άλλου, του διαφορετικού λαού. Μόνο που κάθε φορά, όταν περνάμε το κατώφλι της άλλης χώρας, που ζει με άλλους τρόπους και συνήθειες, χρειάζεται να συμβεί κάτι ιδιαίτερα σημαντικό: να αποβάλουμε δηλαδή προκατασκευασμένες εικόνες, προκαταλήψεις, ανεύθυνες τουριστικές πληροφορίες, για να μπορέσουμε έτσι να κατανοήσουμε τον πραγματικό σφυγμό της διαφορετικής ζωής και του άγνωστου πολιτισμού. Ένα ταξίδι είναι πρώτα άσκηση αμερόληπτης όρασης και μετά πλούτος ψυχής.

- Εικόνα Ινδών→εντυπωσιακά, πολύχρωμα ενδύματα γυναικών, προσεγγμένη ενδυμασία ανδρών→η εικόνα αυτή δεν είναι η πραγματική εικόνα της Ινδίας, ισχνή μειοψηφία που ανήκει σε μια ανώτερη τάξη. Έμμεση κριτική προς τον κινηματογράφο, ο οποίος προβάλλει μια πλαστή, ωραιοποιημένη εικόνα της πραγματικότητας, που ωστόσο είναι πολύ διαφορετική. Υπάρχει φτώχεια και εξαθλίωση, πρόκειται για μια φτωχή χώρα με πολλούς επαίτες, βρωμιά και ασθένειες. Τραγικές οι συνθήκες διαβίωσης των παιδιών, η φτώχεια και η πείνα τα έχουν μετατρέψει σε ζητιάνους. Το Νέο Δελχί παρουσιάζεται ως σύγχρονη πόλη, μ' ένα μελετημένο πολεοδομικό σύστημα και μεγάλα πάρκα. Αντίθεση: από τη μια οι φτωχογειτονιές με την πείνα και τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης και από την άλλη το Νέο Δελχί που μοιάζει με σύγχρονη, καλοφτιαγμένη πόλη.
- Σχέση Ινδών με τη φύση-Θρησκευτικές αντιλήψεις→πολύ καλές οι σχέσεις των Ινδών με τη φύση, το φυσικό στοιχείο είναι ισχυρό στην πόλη. Αγάπη και σεβασμός προς τα ζώα, θεωρούν την αγελάδα ιερό ζώο, γεγονός που καθιστά απαγορευτικό το θάνατό της. Πιστεύουν στη μετεμψύχωση, δηλαδή θεωρούν ότι, όταν κάποιος άνθρωπος πεθαίνει, η ψυχή του μπαίνει στο σώμα ενός ζωντανού οργανισμού που μπορεί να μην είναι άνθρωπος, αλλά κάποιο ζώο.
- Γνώσεις συγγραφέως για την Ινδία πριν από το ταξίδι της→Κίνδυνος από μικρόβια, που βρίσκονται παντού λόγω έλλειψης καθαριότητας, ο επισκέπτης δεν πρέπει να

βάζει τίποτα στο στόμα του. Επίσης, δεν πρέπει να δίνει τίποτα σε παιδί που απαιτεί, γιατί θα υποφέρει τα πάνδεινα από πλήθος άλλων παιδιών που θα εφορμήσουν πάνω του για να τους δώσει ελεημοσύνη. Ακόμη ήταν προειδοποιημένη για τη φτώχεια στο Νέο Δελχί κι ότι οι άνθρωποι προθυμοποιούνται φορτικά κατά μεγάλες ομάδες να εξυπηρετήσουν τον επισκέπτη για να τους δώσει αμοιβή.

- Στάση συγγραφέως απέναντι στους κατοίκους της Ινδίας→Θετική στάση, εντυπωσιάζεται από το καλόγουστο ντύσιμο των γυναικών και τις θαυμάζει για τη χάρη και αρμονία των κινήσεων του σώματός τους. Νιώθει συμπάθεια και οίκτο για το φτωχό και ταλαιπωρημένο λαό της Ινδίας καθώς και για τις αρρώστιες και την πείνα που μαστίζει τον πληθυσμό. Επιπλέον, θαυμάζει τα πράσινα μάτια ενός ρακένδυτου μικρού κοριτσιού και την περηφάνια που διατηρεί μέσα στη φτώχεια του. Το λυπάται, με αποτέλεσμα να παραβιάσει τις σαφείς αποτροπές των φίλων της δίνοντας στο κοριτσάκι ελεημοσύνη, με αποτέλεσμα να υποστεί την επίθεση των άλλων παιδιών. Τέλος, εκφράζει τη συμπάθειά της για τους Ινδούς για το σεβασμό που τρέφουν για τα ζώα. Δεν τους αντιμετωπίζει ως κατώτερους ή απολίτιστους, αλλά ως ανθρώπους που έχουν διαφορετική κουλτούρα, ήθη και αντιλήψεις.